

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-201

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

COMPULSORY ENGLISH

(2013 PATTERN)

Text Prescribed : Literary Landscapes

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* from (A) and any *one* from (B) of the following in about **150** words each : [20]

(A) (i) How did Gandhiji try to imitate the English Gentleman's lifestyle ?

(ii) Explain the theme of the story 'The Homecoming'.

(B) (i) What character traits of the son of Hazlitt do you get from his letter to his son ?

(ii) What solutions does Tharoor suggest to overcome the problems of journalists ?

2. Attempt any *one* from (A) and any *one* from (B) of the following in about **150** words each : [20]

(A) (i) Comment on the title of the poem—'The Quality of Mercy'.

(ii) What qualities of the village schoolmaster does Oliver Goldsmith describe in his poem ?

P.T.O.

- (B) (i) Discuss 'The Solitary Reaper' as a Nature poem.
- (ii) How does Whitman mourn the death of Abraham Lincoln in 'O Captain ! My Captain' ?
3. Attempt any *one* from (A) and any *one* from (B) of the following in about **150** words each : [20]
- (A) (i) Explain the central theme of the story 'A Cup of Tea'.
- (ii) How does Behrman save the life of Johnsy in the story 'The Last Leaf' ?
- (B) (i) Discuss the various qualities of Kalpana Chawla which make her a world renowned astronaut.
- (ii) Bring out the significance of the title of the story 'My Lost Dollar'.
4. Attempt any *one* from (A) and any *one* from (B) of the following in about **150** words each : [20]
- (A) (i) How does Masefield urge us to be cheerful in his poem 'Laugh and Be Merry' ?
- (ii) Comment on the title of the poem 'Still I Rise'.
- (B) (i) Describe the pathetic condition of the woman as depicted in 'Another Woman'.
- (ii) Write a brief note on the central idea of 'My Grandmother's House'.

5. (A) Attempt any *eight* of the following : [8]

(i) The plane took off from this runway.

(Change into a negative sentence)

(ii) Rohit is learning German.

(Change into a negative sentence)

(iii) Malika was in the gym.

(Rewrite the sentence adding a question tag)

(iv) It is not very cold.

(Rewrite the sentence adding a question tag)

(v) Sindhu runs very fast, does she ?

(Correct the sentence)

(vi) Yogesh rang the bell. Nobody came to the door.

(Combine the sentences using an appropriate
conjunction)

(vii) Many young girls are opting for aerospace engineering.

(State whether it is a simple, compound or complex
sentence)

(viii) It was not dark even at seven in the evening.

(Change into a compound sentence)

(ix) Nisha called her uncle and asked him for his address.

(Change into a simple sentence)

(x) It is his opinion. The room needs to be painted.

(Change into a complex sentence)

(B) Attempt any *two* of the following : [12]

- (i) Write a paragraph on 'Advantages of Vegetarianism'.
- (ii) Write a brief report on the activities organized by the English Literary Club of your college.
- (iii) You want to buy some books to prepare for competitive examinations. Write a letter to the Publisher, Vidya Publication Pvt. Ltd., Adyar, Chennai 400008, to place an order for the books.

Total No. of Questions—5+4]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-202

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

MARATHI (मराठी)

G-2 : आधुनिक मराठी साहित्य आणि उपयोजित मराठी

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(अ) खालील उताऱ्याचे एक-तृतीयांश सारांश लेखन करा : [10]

मत म्हणजे स्वतंत्र मनाचे म्हणणे. आपले मन स्वतंत्रपणे जे सांगेल, ते आपले मत. इंग्लंडच्या राजाप्रमाणे आपल्या मनाची स्थिती आहे. त्याला स्वतंत्र मत नसते. पार्लमेंटने ठराव करावा आणि राजाने त्यावर सही करावी. त्याप्रमाणे इंद्रिये काही तरी ठराव करतात आणि आपले मन त्यावर सही करते. पहाटे उठण्याचा इंद्रियांना आळस. त्यामुळे मन युक्तिपूर्वक म्हणू लागते, 'पहाटे उठणे चांगले नाही. कारण त्यामुळे दिवसभर पुरती जागृती राहणार नाही.' प्रत्येकाला मतस्वातंत्र्य पाहिजे, असे आपण म्हणतो, पण स्वतंत्र मत म्हणजे काय, ते आपणांस कळलेले नाही. इंद्रियांचा पगडा बसू न देता, स्वतंत्र वृत्तीने आपले मन आपल्याला जे सांगेल, ते स्वतंत्र मत. मत म्हणजे मनात सहज येईल ते नव्हे, मन आणील ते.

(ब) पुढील शब्दांसाठी मराठी पारिभाषिक संज्ञा लिहा (कोणतेही दहा) : [10]

(1) Court

P.T.O.

- (2) Passport
- (3) Vacancy
- (4) Qualification
- (5) Suspend
- (6) Income-Tax
- (7) Expert
- (8) Principle
- (9) Advance
- (10) Department
- (11) Personality
- (12) Division
- (13) Rural
- (14) Text-book
- (15) Original

2. प्रत्येकी बीस शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) : [20]

- (1) महाराजा सयाजीराव गायकवाड यांचे मूळ नाव व गावाचे नाव काय ?
- (2) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी विद्यार्थ्यांच्या स्वावलंबनासाठी कोणती योजना सुरू केली ?
- (3) लोणी बुद्रुक येथे शेतकऱ्यांसाठी पहिली सहकारी पतपेढीची सुरुवात कोणी केली?
- (4) कोलंबिया विश्वविद्यालयात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना अर्थशास्त्राचा पहिला पाठ कोणी दिला ?
- (5) महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांनी सुरू केलेल्या संस्थांची नावे सांगा.
- (6) आनंदीबाई शिर्के यांच्या आत्मचरित्राचे नाव काय ?

- (7) 1948 साली इगतपुरी येथे झालेल्या भात लढ्याचे प्रमुख सूत्रधार कोण ?
- (8) प्रतिभाताई पाटील यांनी पहिले भाषण कोठे केले ?
- (9) डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले यांनी लेखनाची सुरुवात कधी पासून केली ?
- (10) पहिल्या विश्व मराठी साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष कोण व ते कोठे झाले ?
- (11) रा. ग. जाधव यांच्या पहिल्या पुस्तकाचे नाव काय ?
- (12) विश्वास पाटील यांच्या कोणत्याही दोन कादंबऱ्यांची नावे लिहा.
- (13) रा. रं. बोराडे यांच्या सकाळमध्ये प्रसिद्ध झालेल्या पहिल्या कथेचे नाव काय ?
- (14) डॉ. यु.म. पठाण यांच्या शालेय जीवनात वाचन व साहित्य निर्मितीला पोषक वातावरण कोठे मिळाले ?

3. प्रत्येकी **पन्नास** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही **चार**) : [20]

- (1) चरित्र म्हणजे काय ? चरित्र लेखनाची साधने कोणती ?
- (2) चरित्र लेखनाचे महत्त्व विशद करा.
- (3) चरित्र व इतिहास यांतील साम्यभेद स्पष्ट करा.
- (4) आत्मचरित्र लेखनामागची भूमिका स्पष्ट करा.
- (5) आत्मचरित्र आणि आत्मकथन यांतील साम्यभेद स्पष्ट करा.
- (6) आत्मचरित्र लेखन करीत असताना कोणती काळजी घ्यावी ?

4. प्रत्येकी **दीडशे** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [16]

- (1) सावित्रीबाई फुले यांच्या शैक्षणिक व सामाजिक कार्यांचा परिचय करून द्या.

किंवा

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या न्यूयार्कमधील विद्यार्थी जीवनाची ओळख करून द्या.

(2) यु.म. पठाण यांच्यावरील बालपणीच्या संस्काराचे वर्णन करा.

किंवा

गिरिजा कीर यांच्या जीवनातील भावूक प्रसंगांचे चित्रण करा.

5. प्रत्येकी **तीनशे** शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा : [24]

(1) प्रबोधनकार ठाकरे यांच्या मातोश्रीच्या स्वभावाचे वर्णन करा.

किंवा

कर्मयोगी भाऊसाहेब हिरे यांच्या शैक्षणिक व सहकार क्षेत्रातील योगदानाचे चित्रण करा.

(2) मधु मंगेश कर्णिक यांच्यावरील साहित्य संस्काराचे चित्रण करा.

किंवा

तारा भवाळकर यांच्या जीवनातील विस्तारणाऱ्या क्षितिजाचे वर्णन करा.

[5101]-EXT-202

G-2 : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

(पर्यायी अभ्यासक्रम)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]
 - (1) टिप्पणी लेखनाचा हेतू लिहा.
 - (2) अर्जाचे विविध प्रकार सांगा.
 - (3) टिप्पणी लेखनाचे स्वरूप लिहा.
 - (4) माहितीपत्रकाचे स्वरूप सांगा.
 - (5) स्मरणिका म्हणजे काय ?
 - (6) जाहीर निवेदन कोणकोणत्या प्रसंगी दिले जाते ?
 - (7) पत्रलेखनाचे घटक लिहा.
 - (8) हीरकमहोत्सव म्हणजे काय ?
 - (9) संपादकाचे कार्य कोणते ?
 - (10) इतिवृत्त म्हणजे काय ?
 - (11) स्मरणिकेचे प्रयोजन काय ?
 - (12) वृक्षसंवर्धनाबाबत एक घोषवाक्य लिहा.
 - (13) समीक्षालेखनाचे प्रयोजन लिहा.
 - (14) परिभाषा म्हणजे काय ?

2. पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

‘अ’ गट

- (1) टिप्पणी लेखन करताना कोणती काळजी घ्यावी ते लिहा.
- (2) इतिवृत्ताचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (3) कार्यालयीन भाषेचे वैशिष्ट्ये लिहा.

‘ब’ गट

- (1) अर्जलेखन करतांना कोणती काळजी घ्यावी ?
- (2) पत्रलेखनाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- (3) तुमच्या महाविद्यालयाच्या वसतिगृहातील असुविधेसंदर्भात मा. प्राचार्यांना तक्रार अर्ज लिहा.

3. पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

‘अ’ गट

- (1) तुमच्या महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष शिबिराची कार्यक्रम पत्रिका तयार करा.
- (2) ग्रंथालयासाठी क्रमिक पुस्तकांची मागणी करणारे पत्र लिहा.
- (3) पत्राचे विविध प्रकार लिहा.

‘ब’ गट

- (1) संपादनाचे स्वरूप सांगून कोणत्याही एका स्मरणिकेचा आराखडा तयार करा.
- (2) तुमच्या महाविद्यालयाच्या वार्षिक अंकाचे संपादन कसे कराल ? स्पष्ट करा.
- (3) कोणतेही एक विनंतीपत्र लिहा.

4. पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा : [30]

‘अ’ गट

- (1) महाविद्यालयाच्या वार्षिक स्नेहसंमेलन व पारितोषिक वितरण समारंभाची कार्यक्रम पत्रिका तयार करा.
- (2) वरिष्ठ महाविद्यालयामध्ये मराठी विषयाच्या सहा. प्राध्यापक पदासाठी अर्ज लिहा.

‘ब’ गट

- (1) शासनाकडून विद्यार्थ्यांच्या शिष्यवृत्तीवाढी संदर्भात उपाययोजना करण्याविषयी मा. शिक्षण मंत्री महोदयांना निवेदन लिहा.
- (2) निवेदन लेखनाचे स्वरूप व महत्त्व विशद करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-203

S.Y.B.A. EXAMINATION, 2017

MARATHI (मराठी)

S-1 : मराठी साहित्यातील विविध साहित्यप्रकार
(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

अभ्यासक्रम : — (i) नाटक व कादंबरी यांचे तात्त्विक स्वरूप
(ii) नटसम्राट (नाटक) — वि. वा. शिरवाडकर
(iii) फकिरा (कादंबरी) — अण्णाभाऊ साठे

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : [20]
- (i) नाटकात कोणकोणत्या घटकांचा समावेश होतो ?
(ii) नाटकामधील नेपथ्याचे महत्त्व विशद करा.
(iii) नाटकाचे प्रकार सांगा.
(iv) कादंबरीतील 'वातावरणनिर्मिती'चे महत्त्व विशद करा.
(v) मराठी कादंबरी मधील 'कथानका'चे महत्त्व विशद करा.
(vi) कादंबरीचे विविध प्रकार थोडक्यात लिहा.

P.T.O.

2. खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

- (i) 'नटसम्राट' मधील प्रमुख व्यक्तिरेखेचे नाव काय ?
- (ii) अप्पासाहेब बेलवलकर आपल्या पत्नीस कोणत्या नावाने हाक मारील ?
- (iii) अप्पासाहेबांचा सांभाल शेवटी कोण करतो ?
- (iv) 'नटसम्राट' या नाटकाचा पहिला प्रयोग कधी व कुठे सादर झाला ?
- (v) 'नटसम्राट' मधील अप्पासाहेबांच्या सुनेचे नाव लिहा.
- (vi) अप्पासाहेबांचा गौरव किती रुपयांची थॅली देऊन करण्यात आला ?
- (vii) फकिरा कोणाचे धान्य लुटतो ?
- (viii) फकिराच्या आई-वडिलांची नावे लिहा.
- (ix) 'फकिरा' कादंबरील कोणत्या गावाचे वर्णन आलेले आहे ?
- (x) शिगावची यात्रा कोणी सुरू केली ?
- (xi) 'फकिरा' या कादंबरीचा प्रकार कोणता ?
- (xii) फकिराला कैद करण्यासाठी कोण प्रयत्न करते ?
- (xiii) 'फकिरा' कादंबरीतील संघर्ष कोणत्या दोन गावात घडतो ?
- (xiv) अण्णाभाऊ साठे यांच्या कोणत्याही दोन कादंबरींची नावे लिहा ?

3. पन्नास शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- (i) 'नलू' ची व्यक्तिरेखा 'नटसम्राट' च्या आधारे लिहा.
- (ii) 'नटसम्राट' मधील पुरुष पात्रांचा परिचय करून द्या.
- (iii) 'फकिरा' कादंबरीतील खजिना लुटण्याचा प्रसंग लिहा.
- (iv) 'फकिरा' तील वातावरण स्पष्ट करा.

4. दीडशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (i) 'नटसम्राट' नाटकातील तुम्हाला आवडलेले दोन प्रसंग लिहा.
- (ii) 'नटसम्राट' मधील कावेरीची व्यक्तिरेखा लिहा.
- (iii) 'फकिरा' कादंबरीतील राणोजीची व्यक्तिरेखा लिहा.
- (iv) 'फकिराने' गावासाठी केलेला संघर्ष तुमच्या शब्दात लिहा.
5. तीनशे शब्दांपर्यंत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]
- (i) 'नटसम्राट' मधील स्वगताचे महत्व लिहा.
- (ii) 'नटसम्राट' नाटकाचे वाङ्मयीन मूल्यमापन करा.
- (iii) 'फकिरा' कादंबरीत आलेली वंचितांची सुखदुःखे तुमच्या शब्दांत लिहा.
- (iv) 'फकिरा' कादंबरीतील फकिराच्या कुटुंबाने अन्यायाविरोधात केलेला संघर्ष तुमच्या शब्दांत लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

EXT-[5101]-204

S.Y. B.A. (EXTERNAL) EXAMINATION, 2017

MARATHI (मराठी)

विशेषस्तर-प्रश्नपत्रिका क्रमांक-2

अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. 1818 ते 1960)

(2013 PATTERN)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील पाच प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा : [20]

(‘अ’ गट)

- (1) मराठीतील पहिले ‘दर्पण’ हे वृत्तपत्र कोणी सुरू केले ?
- (2) मराठी निबंधाला ‘गुजगोष्टी’ हे नाव कोणी दिले ?
- (3) गोपाळ हरी देशमुख यांनी कोणत्या टोपणनावाने ‘शतपत्रे’ लिहिली ?
- (4) विष्णुदास भावे यांचे मराठीतील पहिले पौराणिक नाटक कोणते ?
- (5) कृ.प्र. खाडिलकर यांच्या दोन नाटकांची नावे सांगा.
- (6) ‘नाट्यमन्वंतर’ या संस्थेची स्थापना कोणी केली ?
- (7) केशवसुत यांचे पूर्ण नाव कोणते ते लिहा ?

(‘ब’ गट)

- (1) ‘प्रतिभासाधन’ हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- (2) जीवनासाठी कला ही संकल्पना कोणी मांडली ?
- (3) विभावरी शिरूरकर यांच्या दोन कादंबऱ्यांची नावे लिहा.
- (4) ‘कमला’ या नाटकाचे लेखक कोण ?
- (5) ‘माणदेशी माणसं’ या कथासंग्रहाचे लेखक कोण ?
- (6) रविकिरण मंडळ्यातील दोन सदस्यांची नावे लिहा.
- (7) प्र.के. अत्रे यांनी कोणत्या नावाने कविता लेखन केले ?

P.T.O.

2. पुढील प्रत्येक गटातील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [20]

(‘अ’ गट)

- (1) 1818 ते 1874 या कालखंडातील निबंध वाङ्मयाची वाटचाल थोडक्यात विशद करा.
- (2) ह.ना. आपटे यांच्या कादंबऱ्यांचे विशेष लिहा.
- (3) 1818 ते 1874 या कालखंडातील सांस्कृतिक प्रेरणा लिहा.
- (4) ‘एकच प्याला’ या नाटकाचे सामाजिक स्वरूप स्पष्ट करा.

(‘ब’ गट)

- (1) प्र.के. अत्रे यांच्या नाट्य निर्मिती मागील प्रेरणा लिहा.
- (2) 1945 ते 1960 या कालखंडातील प्रवासनिर्मिती मागील प्रेरणा स्पष्ट करा.
- (3) गंगाधर गाडगीळ यांच्या कथेचे वेगळेपण विशद करा.
- (4) 1920 ते 1945 या कालखंडातील चरित्र वाङ्मय निर्मिती मागील प्रेरणा लिहा.

3. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा : [10]

- (1) भा.रा. तांबे यांच्या कवितेचे वेगळेपण विशद करा.
- (2) वा.म. जोशी यांच्या कादंबऱ्यांचे विशेष स्पष्ट करा.
- (3) विभावरी शिरूरकर यांच्या कथांचे स्वरूप लिहा.
- (4) 1945 ते 1960 या कालखंडातील प्रवासवर्णनाचा आढावा घ्या.

4. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा : [20]

(‘अ’ गट)

- (1) 1818 ते 1874 या कालखंडातील नियतकालिकांचा आढावा घ्या.
- (2) 1874 ते 1920 या कालखंडातील नाटकाचे स्वरूप विशद करा.

(‘ब’ गट)

- (1) 1920 ते 1945 या कालखंडातील कादंबरी निर्मितीचा परिचय करून द्या.
- (2) 1945 ते 1960 या कालखंडातील कथानिर्मितीचा थोडक्यात आढावा घ्या.

5. पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा : [30]

(‘अ’ गट)

- (1) 1818 ते 1874 या कालखंडातील वाङ्मयामागील प्रेरणांचा आढावा घ्या.
- (2) 1874 ते 1920 या कालखंडातील ‘कविता’ या वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप विशद करा.

(‘ब’ गट)

- (1) 1920 ते 1945 या कालखंडातील ‘कथा’ या वाङ्मय प्रकाराचा आढावा घ्या.
- (2) 1945 ते 1960 या कालखंडातील ‘चरित्र-आत्मचरित्र’ या वाङ्मय प्रकाराचे विशेष लिहा.

Total No. of Questions—8]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

[5101]-207

S.Y. B.Sc. (Second Semester) EXAMINATION, 2017

ENGLISH

(2013 PATTERN)

(Old Course)

Time : Two Hours

Maximum Marks : 40

1. (A) Attempt any *one* of the following in about **100** words :[5]
 - (i) Bring out the literal and figurative meaning of the word 'Purdah' in the poem 'Purdah'.
 - (ii) 'A Psalm of Life' reads like a prayer of hope, joy and optimism. Explain.
- (B) Attempt any *one* of the following in about **100** words :[5]
 - (i) How does the poem 'Purdah' build the idea that 'Life changes for a girl, once she starts wearing the Purdah'?
 - (ii) What images of war are present in the poem 'A Psalm of Life' ?
2. (A) Attempt any *one* of the following in about **100** words :[5]
 - (i) Describe the emotions that still remain on the face of the sculpture in the poem 'Ozymandias'.

P.T.O.

(ii) Explain the significance of the title “If” daffodils on the speaker.

(iii) What challenges of life does a person have to face in life according to Rudyard Kipling in the poem ‘If’.

3. Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Neha, Mary, Gopal and Arif are given the topic “Impact of Whats App on younger generation”. Write a transcript of discussion in a dialogue form.

(ii) Prepare 5 slides to promote a protien drink for small children.

(iii) You have applied for the job of a teacher in a school. Write 5 likely questions that will be asked along with their responses.

(iv) Give 5 tips for making a good presentation.

4. Attempt any *two* of the following : [10]

(i) Write a paragraph on ‘Solar Energy’.

(ii) Write a report on the Annual Prize Distribution in your college.

(iii) Write a Review on a book you have recently read.

(iv) Write an essay on “Should Junk food be served in Canteen”.

Total No. of Frages—4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-208

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

GERMAN

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Note :— (1) *All* questions are compulsory.

(2) Use of a bilingual dictionary is allowed.

Frage I.A. Übersetzen Sie ins Englische oder Marathi!

(22)

A.

(8)

Ich weiß noch genau, wie alles anfing. An einem Sonntag hatte ich Besuch von meiner Mutter. „Ich will dich nicht beleidigen, aber du bist zu dick!“ Stellte sie nach der ersten Tasse Kaffee fest. „So wie du aussiehst, ist es ja kein Wunder, dass du noch keinen Mann hast.“ Natürlich war ich beleidigt und sprach an diesem Tag kein Wort mit ihr. Am nächsten Tag fragte ich meine Freunde Giesela: „Sag mal, findest du mich zu dick?“

B.

(8)

Rebecca spricht Englisch und Französisch und natürlich Yoruba, das ist ihre Muttersprache. In der Schule hat sie zuerst Englisch gelernt. Mit 18 hat sie mit Deutsch an einer Fachhochschule begonnen. Sie hat dort eine Ausbildung als Sekretärin gemacht. Nach der Ausbildung hat sie für eine deutsche Firma in Lagos gearbeitet. Zuerst war Europa für sie eine fremde Welt, sagt sie.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche (nur 3)!

(06)

1. I did not buy the dictionary, as it was very costly.
2. I invited all my friends for my birthday party, but Natasha did not come, as she had an important meeting.
3. Every day he goes for a walk, in order to remain fit.
4. I like adventurous trips more than comfortable trips.
5. Olga wants to go abroad to study, so she is saving a lot of money.

Frage II.A: Beantworten Sie FÜNF der folgenden Fragen.

(15)

1. Ihr Freund/Freundin möchte fit sein. Geben Sie ihm/ Ihr drei Vorschläge!
2. Was würden Sie machen, wenn sie Flügel hätten?
3. Beschreiben Sie kurz das Schulsystem in Deutschland!
4. Wie sieht Ihre Traumwohnung aus?
5. Was machen Sie, wenn Sie viel Geld hätten?
6. Beschreiben Sie ein Pechsymbol aus Indien!

P.T.O.

B: Schreiben Sie einen Dialog über EINES der folgenden Themen! (10)

1. Sie sind in Deutschland als Student. Schreiben Sie ein Telefongespräch mit ihrer Freundin oder mit Ihrem Freund über Ihr Studentenwohnheim!

Oder

2. Sie möchten bald umziehen und brauchen Hilfe. Schreiben Sie ein Telefongespräch mit Ihrer Schwester und bitten Sie zu helfen!

Frage III: Grammatik und Wortschatz (40)

A. Bilden Sie Nebensätze! (Nur 4) (04)

(weil, wenn, dass, um...zu, damit)

1. Thomas hat ein neues Wörterbuch gekauft. Er lernt spanisch.
2. Sie hat den Ring verloren. Ich glaube es.
3. Kiara studiert fleißig. Sie möchte gute Noten bekommen.
4. Es regnet. Ich trinke gerne heiße Schokolade.
5. Ich habe sofort angerufen. Mein Bruder soll die Wohnung bekommen.
6. Sabine möchte später Musik lernen. Das hat sie vor.

B. Ergänzen Sie die Komparativ- und Superlativformen! (Nur 4) (04)

(teuer, alt, groß, schnell, gesund)

1. Ein Elefant ist _____ eine Maus.
2. Diese Wohnung ist _____.
3. Salat ist _____ Pommes.
4. Die Universität San Marcos in Amerika ist _____.
5. Ein Auto fährt _____ Flugzeug.

C. Welche Präposition passt? (Nur 4) (04)

1. Karla interessiert sich _____ Musik.
2. Die Arbeiter protestieren _____ den Lohn.
3. Ich freue mich _____ die nächsten Ferien.
4. Evas Eltern sind stolz _____ ihre Tochter.
5. Sara denkt oft _____ ihre Tochter.

D. Schreiben Sie die Sätze im Präteritum! (Nur 4) (04)

1. Maria hat eine Katze zu Hause.
2. Die Kinder spielen den ganzen Tag Cricket.
3. Ich besuche meine Oma.
4. Du schläfst den ganzen Nachmittag.
5. Maria und Malina fahren jeden Tag in die Stadt.

E. Bilden Sie Relativsätze! (Nur 4) (04)

1. Du kennst meine Nachbarn. Die sind nett.
2. Marias Mutter backt die besten Kuchen. Ihr Haus sieht immer ordentlich aus.

3. Mein Freund zieht jetzt nach Berlin um. Mit ihm bist du auch befreundet.
4. Noras Onkel war sehr nett. Er ist aber leider zu früh gestorben.
5. Mein Haus liegt im Stadtzentrum. Es hat einen großen Balkon.

F. Bilden Sie das Passiv. (Nur 4) (04)

1. Eva backt einen Kuchen.
2. Auf der Terrasse raucht man nicht.
3. Man repariert das Auto.
4. In Indien feiert man im März das Fest Holi.
5. Die Lehrerin korrigiert die Antworten.

G. Bilden Sie Konjunktiv II. (Nur 4) (04)

1. Gib mir Salz! (höflich)
2. Ich habe kein Geld. Ich fahre nicht nach London. (Bedingungssatz)
3. Es regnet hier ständig. (Wunschsatz)
4. Ich habe kein Auto. Ich kann keine Ausflüge machen. (Bedingungssatz)
5. Ich kann nicht fliegen. (Wunschsatz)

H. Ergänzen Sie das richtige Wort! (Nur 4) (04)

1. Wenn man Wein trinkt, sagt man _____.
2. Meine Freundin ist krank, ich sage ihr _____.
3. Martinas Augen sind schlecht. Sie muss _____ tragen.
4. Die Nummer 13 wird für _____ gehalten.
5. Am Ende der Realschule schreibt man _____.

I. Was passt? (Nur 4) (04)

1. Einen Sprung: Eine Reise: Eine Dusche - Machen
2. Interessant: kaputt: langweilig – Menschen
3. Eine Katze: Die Mutter: Eine Katze - Anreuchen
4. Briefkasten: Herd: Kühlschrank – Küche
5. Strand: Sonne: Schi – Sommerurlaub

J. Schreiben Sie das richtige Nomen oder das richtige Verb! (Nur 4) (04)

1. Anruf
2. Abfahrt
3. einladen
4. fahren
5. sich fühlen

Frage IV. Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen. (13)

Was macht das Leben interessant und angenehm? Zum Beispiel Erholung in der Natur, Feste und Feiern, Urlaub, gute Küche und feine Weine? Deutschland bietet viel für Freiheit, Erholung und

Kultur. In Deutschland ist Kultur Aufgabe der 16 Bundesländer. Das hat den Vorteil, dass Kultur nicht nur in der Hauptstadt oder Großstädten stattfindet. Ob Musik, Theater oder Kunst, überall im Land gibt es kleinere oder größere Kulturzentren und -festivals mit attraktiven Angeboten für alle Alters- und Interessengruppen. Zum Beispiel hat sich eine sehr kreative Theaterlandschaft mit vielen Staats- und Stadttheatern, aber auch Wandertheatern, die auf verschiedenen Bühnen spielen, und Privattheatern entwickelt.

Deutschland ist auch als Literatur- und Bücherland bekannt. Viele deutsche Autoren wie Hermann Hesse, Thomas Mann oder Günther Grass haben den Nobelpreis für Literatur bekommen. Mit jährlich mehr als 80 000 neuen Büchern liegt das Land im internationalen Vergleich sehr weit vorne. Jedes Jahr trifft sich im Herbst die Verlagswelt zur internationalen Frankfurter Buchmesse. Daneben gibt es noch die kleinere Leipziger Buchmesse im Frühjahr.

A) Antworten Sie auf folgende Fragen!

(08)

1. Welche kulturelle Veranstaltungen werden in Deutschland angeboten?
2. Was ist ein Wandertheater?
3. Erläutern Sie den Satz: In Deutschland ist Kultur Aufgabe der 16 Bundesländer.
4. Welche Art der Kunst gefällt Ihnen am meisten? Warum?

B) Richtig oder falsch?

(04)

1. Deutschland bietet viel für die Freiheit, aber nicht viel für die Kultur. .
2. Alle Interessen- sowie Altergruppen finden in Deutschland etwas für sich selbst.
3. Die Deutsche Literatur ist nicht international bekannt.
4. Viele deutsche Schriftsteller haben den Nobelpreis für Literatur bekommen.

C) Geben Sie einen passenden Titel zum Text!

(01)

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

EXT-[5101]-212

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

GUJARATI

(Gen.-II)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

પ્રશ્ન:- ૧ નીચેના માંથી કોઈ પણ એક વિષય પર નિબંધ લખો.

(૨૦)

૧ મારા સ્વપ્ન નું ભારત

૨ વિદ્યાર્થી અને શિસ્તપાલન

૩ માતૃપ્રેમ

૪ પરિશ્રમ એજ પારસમણિ

પ્રશ્ન:- ૨ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો.

(૨૦)

૧ સ્વામી આનંદ નું જીવન અને કથન.

૨ સ્વામી આનંદ ના ગદ્ય માં ધરતી ના અને રત્નો જડેલા છે. સમજાવો.

પ્રશ્ન:- ૩ કોઈ પણ એક પ્રશ્ન નો સવિસ્તાર ઉત્તર લખો.

(૨૦)

૧ પ્રેમાનંદ ની વર્ણનશૈલી.

૨ સુદામા જ્યારે શ્રીકૃષ્ણ ને મળી ને પાછા આવ્યા ત્યારે ઝૂંપડી ની જગ્યા એ મહેલ જોયો -તેનું વર્ણન કરો.

P.T.O.

પ્રશ્ન ૪ (અ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈ પણ એક) (૧૦)

૧ મહાદેવભાઈ દેસાઈ નું પત્રલેખન

૨ છોટુકાકા ના અસીલો.

(બ) ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈ પણ એક) (૧૦)

૧ શ્રીકૃષ્ણ અને સુદામાનું આશ્રમજીવન

૨ શ્રીકૃષ્ણ અને સુદામા નો ગુરુભાવ.

પ્રશ્ન ૫ (અ) પૂર્વાપર સંબંધ લખો. (એક ગદ્ય એક પદ્ય) (૧૦)

૧ તમે કેટલા વરસ યોગસાધના કરી?

૨ બા ને તાબડતોબ વરઘે લઈ જાઓ.

૩ વિચારદેખી ગામ આવ્યું, ધામ દેખી ભૂલા પડ્યા.

૪ તૂટી સરખી ઝૂંપડી ને લૂંટી સરખી નાર.

પ્રશ્ન ૫ (બ) પત્રલેખન (૧૦)

આપણા જીવન માં વૃક્ષો નું મહત્વની સમજ આપતો એક પત્ર તમારા મિત્ર ને લખો.

અથવા

અહેવાલ લેખન

'રક્તદાન શિબિર' વિશે આશરે એકસો શબ્દોમાં અહેવાલ લખો.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

EXT-[5101]-213

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2016

URDU

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) Attempt *All* questions.

(2) Figures to the left side indicate full marks.

[۱۲] ۱۔ نظیر اکبر آبادی دور زوال کے ترجمان ہیں۔ واضح کیجئے۔

یا

نظیر اکبر آبادی نے عوامی تقریبات کو اپنی شاعری کا موضوع بنایا۔ ثابت کیجئے۔

[۱۲] ۲۔ سلیمان خطیب کی شاعری کا محاسبہ کیجئے۔

یا

کیوڑے کا بن میں طنز و مزاح کی روایت کی پاسداری بھی ملتی ہے۔ بحث کیجئے۔

[۱۴] ۳۔ اردو نظم نگاری میں طنز و مزاح کی روایت کا جائزہ لیجئے۔

یا

نظم نگاری کی مختلف اقسام پر روشنی ڈالئے۔

P.T.O.

۴۔ (الف) ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر مختصر نوٹ لکھئے : [۶]

(۱) ہولی

(۲) نظم بسنت پر نقد و تبصرہ

(۳) نظم بخارہ نامہ کا شعری اسلوب

(ب) ذیل میں سے کسی ایک نظم کا تنقیدی تبصرہ کیجئے : [۶]

(۱) روٹی

(۲) ایکشن کا موسم

(۳) عید کا دن

۵۔ (الف) ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح کیجئے : [۱۵]

(۱) ابدال و قطب و غوث و ولی، آدمی ہوئے

منکر بھی آدمی ہوئے، اور کفر کے بھرے

(۲) بجتے ہیں کہیں تال، کہیں زنگ زیں پر

ہولی نے مچایا ہے عجب رنگ زمین پر

(۳) ساقی نے بھی مٹکے سے دیامنہ کے تیس بھٹے

ہر بات میں ہوتی تھی اسی بات کی آچھیڑ

(۴) جب آدمی کے حال پہ آتی ہے مفلسی

کس کس طرح سے اُس کو ستاتی ہے مفلسی

(۵) کوڑی نہ ہو، تو پھر یہ جھمیلا کہاں سے ہو

رتھ خانہ، فیل خانہ، طویلا کہاں سے ہو

(۶) یہ دھوم دھڑکا ساتھ لئے، کیوں پھرتا ہے جنگل جنگل

اک تنکا ساتھ نہ جاوے گا، موقوف ہوا اُن اور جل

(۷) جب مرگ پھرا کر چابک کو، یہ ہیل بدن کا ہانکے گا

کوئی ناج سمیٹے گا تیرا، کوئی گون سیے اور تانگے گا

(ب) ذیل میں سے کوئی پانچ اشعار کی تشریح کیجئے : [۱۵]

(۱) بس کرو بھوت ہوا شیخی بگھارونکو

کٹے مٹے مجھے باتاں میں مٹھارونکو

(۲) وہ تو پٹّا سدا کا دیوانہ

پورا بندر بنا کو بیٹھی ماں

(۳) بی جمالو نے کہیں آگ لگائی تو نہیں

کسی کمبخت نے بے پر کی اڑائی تو نہیں

(۴) ہلڈا ہوئیں سکر کو کیا رنگ نکھر گیا ہے

پینگیری کا نقشہ گھر میں اتر گیا ہے

(۵) جلنا کس کو نصیب ہوتا ہے

جلنے والا حبیب ہوتا ہے

(۶) منہ اندھارے آ کو دیکھو طور بن جاتی ہوں میں

طور بن جاتی ہوں جی میں نور بن جاتی ہوں میں

(۷) انسان کھائے صرف عبادت کے واسطے

بے بس غریب لوگوں کی خدمت کے واسطے

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—2

Seat No.	
-------------	--

EXT-[5101]-214

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2016

URDU

Special Paper I

[History of Urdu Literature (Poetry & Prose)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the left side indicate full marks.

۱۔ اردو نظم نگاری کا کارواں آج بھی رواں دواں ہے۔ مع مثال واضح کیجئے۔ [۱۶]

یا

اردو غزل کی مقبولیت کے اسباب بیان کیجئے۔

۲۔ شبلی نعمانی کی علمی خدمات کا مفصل جائزہ لیجئے۔ [۱۶]

یا

مولوی عبدالحق کی خاکہ نگاری پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔

۳۔ اصغر گونڈوی کی غزل گوئی پر تبصرہ کیجئے۔ [۱۶]

یا

اصغر کے حالات زندگی کو پیش کرتے ہوئے ان کی صوفیانہ شاعری پر نوٹ لکھئے۔

P.T.O.

۴۔ علی سردار جعفری کا کلام سیاسی، سماجی مسائل کا آئینہ دار ہے، مع مثال واضح کیجئے۔ [۱۶]

یا
مجاز کی رومانی، انقلابی شاعری کا احاطہ کیجئے۔

۵۔ مندرجہ ذیل میں کوئی تین پر نوٹ لکھئے : [۱۶]

(۱) خاکہ نگاری کا فن

(۲) پطرس کی مزاح نگاری

(۳) شبلی کی سوانح عمریاں

(۴) اردو نظم کا آغاز

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

EXT-[5101]-215

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

URDU

Special Paper II

(Prose and Poetry Texts)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 80

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the left side indicate full marks.

۱۔ بحیثیت ظرافت نگار یوسف ناظم کی خوبیاں بیان کیجئے۔ [۱۶]

یا
اردو طنز و ظرافت کو یوسف ناظم نے ایک نئی سمت دی۔ واضح کیجئے۔

۲۔ کیف و کم پر روشنی ڈالتے ہوئے کسی ایک خاکہ پر سیر حاصل تبصرہ کیجئے۔ [۱۵]

یا
دیوارے مضمون کی روشنی میں یوسف ناظم نے کیسے اپنے طنز کا مرکز بنایا ہے؟ تفصیل سے لکھئے۔

۳۔ یاس یگانہ کی غزل گوئی پر اظہار خیال کیجئے۔ [۱۵]

یا
یاس یگانہ کی شاعری کی بنیادی خصوصیات بیان کیجئے۔

P.T.O.

[۱۶]

۴۔ ذیل میں سے کوئی دو پر مختصر نوٹ لکھئے :

(۱) یوسف ناظم کی انشائیہ نگاری

(۲) یوسف ناظم کا اسلوب

(۳) مابعد جدیدیت کا نقیب یاس

(۴) یاس یگانہ کی حیات

[۱۸]

۵۔ ذیل میں سے کوئی چھ اشعار کی تشریح کیجئے :

(۱) قیس و فرہاد سے پوچھے کوئی ایذائے فراق

کوئی مشکل اسے سمجھا کوئی آساں سمجھا

(۲) خنجر انہیں ملتا ہے تو ہم کو نہیں پاتے

جب ہم کو وہ پاتے ہیں تو خنجر نہیں ملتا

(۳) دل بے تاب کو کب وصل کا یارا ہوتا

شادی دولت دیدار نے مارا ہوتا

(۴) دیر و حرم بھی ڈھ گئے جب دل نہیں رہا

سب دیکھتے ہی دیکھتے ویرانہ ہو گیا

(۵) سایہ دیوار سے لپٹے پڑے ہو خاک پر

اٹھ چلو ورنہ وہ کافر بدگماں ہو جائے گا

- (۶) یہ تو فرمائیے کیا ہم میں رہے گا باقی
دل اگر دردِ محبت سے بھی خالی ہوگا
- (۷) عشق کا ہرگز نہ لیتا نام مجنوں عمر بھر
پھوڑتا سر کو جو سُننا کو ہکن کی سرگذشت
- (۸) کیسے کیسے رنگ لاتی ہے بہار آنے تو دو
چشمِ زگس کی یہ عیاری ہے بیماری نہیں

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-218

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HINDI (हिंदी)

General Paper II

सामान्यस्तर—2

(कहानी, काव्य एवं लेखन)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 100

पाठ्यपुस्तकें :—

(i) कथाधारा :—संपादक—डॉ. अनिता नेरे

डॉ. अशोक धुलधुले

(ii) काव्यायन :—संपादक—डॉ. सुभाष तळेकर

डॉ. सुरेश सांळुके

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]
- (1) 'झूठी है तेतरी दादी' कहानी में लेखक ने ग्रामीण नारी की मनोदशा को किस प्रकार अभिव्यक्त किया है ?
 - (2) 'कर्मफल' कहानी की कथावस्तु संक्षेप में लिखिए ।
 - (3) पं. आलोपीदीन वंशीधर के घर क्यों आये ?
 - (4) 'बिगड़ैल बच्चे' कहानी में सफर में किस घटना के कारण लेखिका के विचारों में परिवर्तन आया ?
 - (5) 'छप्पन तोले का करधन' कहानी के आधार पर समाज की स्वार्थी प्रवृत्ति को स्पष्ट कीजिए ।

P.T.O.

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [20]
- (1) 'गाँव के लड़के' कविता में कवि पंतजी ने गाँव के लड़कों का वर्णन किस प्रकार किया है ?
 - (2) 'चुनौती' कविता का भावार्थ लिखिए ।
 - (3) 'अतीत नहीं होती नदी' ऐसा कवि क्यों कहते हैं ?
 - (4) 'बाबा ने कहा था' कविता के माध्यम से कवि क्या संदेश देना चाहता है ?
 - (5) 'गाँव पर माँ' कविता के आधार पर माँ और बेटे का चित्रण कीजिए ।
3. (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]
- (1) 'देखो तो कैसी मस्ती में नाच रहा है सामने वाला पढ़ाकू । एक बात मैं जानती हूँ, यह जो कर रहा है, कथक नहीं है । यह तो अपनी मौज में जैसे मन आये नाच रहा है ।'
 - (2) "कोई बात नहीं बेटा, हमारा भैया तुम्हें साइकिल पे बिठा के छोड़ आएगा ।"
- (आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किसी एक की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [8]
- (1) 'ओ पगली,
लड़कियाँ हवा, धूप, मिट्टी होती हैं
उनका कोई घर नहीं होता !
जिनका कोई घर नहीं होता—
उनकी होती है भला कौन-सी जगह ?'
 - (2) 'दो हाथियों की
लड़ाई को
हाथियों से ज्यादा
सहता है जंगल ।'

4. (अ) निम्नलिखित में से किसी **एक** पर टिप्पणी लिखिए : [8]
- (1) 'खेल' कहानी की सुरबाला
 - (2) 'घूस एक चिकनाई है' में व्यंग्यात्मकता
 - (3) 'सिलिया' का चरित्र-चित्रण ।
- (आ) निम्नलिखित में से किसी **एक** पर टिप्पणी लिखिए : [8]
- (1) 'जूही की कली' में शृंगार
 - (2) 'बेजगह' कविता का भावार्थ
 - (3) 'दो-हाथियों की लड़ाई' कविता की प्रतीकात्मकता ।
5. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** शब्द-युग्मों का अर्थ बताकर वाक्य में प्रयोग कीजिए : [8]
- (1) निसान—निशान
 - (2) अवधि—अवधी
 - (3) तनु—तनू
 - (4) अलि—अली
 - (5) कहा—कहाँ
 - (6) दिन—दीन ।
- (आ) निम्नलिखित में से किसी **एक** विषय पर साक्षात्कार का नमूना तैयार कीजिए : [8]
- (1) प्रसिद्ध क्रिकेट खिलाड़ी विराट कोहली से साक्षात्कार ।
 - (2) आदर्श गाँव योजना के प्रवर्तक श्री पोपटराव पवार जी से साक्षात्कार ।
- (इ) निम्नलिखित में से किन्हीं **छह** अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए : [6]
- (1) Cabinet

- (2) Vacancy
 - (3) Deposit
 - (4) Post Office
 - (5) Break Journey
 - (6) Gradation
 - (7) Head Light
 - (8) Budget.
- (ई) निम्नलिखित में से किसी एक का विज्ञापन का नमूना तैयार कीजिए : [6]
- (1) नई मोटर कार का विज्ञापन ।
 - (2) नहाने के साबुन का विज्ञापन ।

[5101]-EXT-218

प्रयोजनमूलक हिंदी (Functional Hindi)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 100

सूचनाएँ :—(i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं ।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं आठ प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [16]

- (1) प्रयोजनमूलक हिंदी का परिचय दीजिए ।
- (2) खेल जगत के क्षेत्र में हिंदी का प्रयोग विशद कीजिए ।
- (3) कार्यालयीन हिंदी लेखन का महत्त्व स्पष्ट कीजिए ।
- (4) मुद्रित माध्यमों की भाषा की चार विशेषताएँ लिखिए ।
- (5) समाचार-लेखन के सिद्धान्त को स्पष्ट कीजिए ।
- (6) रेडियो संवाद लेखन का महत्त्व विशद कीजिए ।
- (7) दूरदर्शन कार्यक्रम स्वरूप को लिखिए ।
- (8) दूरदर्शन के निर्माणोत्तर के सापानों को विशद कीजिए ।
- (9) विज्ञापन के उद्देश्य को स्पष्ट कीजिए ।
- (10) अनुवाद अभ्यास के महत्त्व को स्पष्ट कीजिए ।

2. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छः के हिंदी पारिभाषिक वाक्यांश लिखिए : [12]

- (1) Call for an explanation
- (2) Needful has been done
- (3) This may please be treated as urgent
- (4) We have no remarks to offer

- (5) Administrative approval may be obtained
- (6) I have to thank you
- (7) Submitted for order
- (8) With respects.

(आ) निम्नलिखित में से किन्हीं छः अंग्रेजी मुहावरों के हिंदी पर्याय लिखिए : [12]

- (1) Apple of once eye
- (2) Between the devil and deep sea
- (3) Handsome is that handsome does
- (4) Mind one's own business
- (5) Throw ones eyes up
- (6) To clear the air
- (7) To freeze out
- (8) Face turned flue.

(इ) निम्नलिखित में से किन्हीं छः शब्द युग्मों के अर्थ बताकर उनका वाक्य में प्रयोग कीजिए : [12]

- (1) अरि—अरी
- (2) अनिल—अनल
- (3) तरी—तर
- (4) मनुज—मनोज
- (5) सर्ग—स्वर्ग
- (6) टुक—टूक
- (7) तरंग—तुरंग
- (8) दाई—दायी ।

3. (अ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए : [6]
राजेश टी.वी., मदन स्टेडियम, अमरावती से क्षेत्रीय प्रबंधक, व्हिडिओकॉन टी.वी.
कंपनी, वालूज रोड, औरंगाबाद को टेलिविजन सेट की खराबी के विषय में सूचना
देते हुए पत्र लिखता/लिखती है । उक्त पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए ।

अथवा

मनोज/मोनिका राजपूत, विद्या पेपर मार्ट, सरदार मार्केट, औरंगाबाद से, प्रबंध संचालक,
राऊत पेपर मिल्स लिमिटेड, नया नागपुर के नाम एजेन्सी की माँग हेतु पत्र लिखता/
लिखती है ।

- (आ) निम्नलिखित में से किसी एक पत्र का नमूना तैयार कीजिए : [6]
विनोद/विमल परिहार, गजानन कॉलनी, पुणे से शाखा प्रबन्धक, बैंक ऑफ
महाराष्ट्र, पुणे को वाहन खरीदने हेतु ऋण के लिए आवेदन पत्र लिखता/
लिखती है ।

अथवा

राकेश/राधिका देशपांडे, मीरा कॉलनी, नाशिक से शाखा प्रबंधक, नाशिक जिला
सहकारी बैंक लिमिटेड, नाशिक को चेक बुक प्रदान करने हेतु आवेदन पत्र लिखता/
लिखती है ।

- (इ) निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए : [8]
After building a shelter, we focused on obtaining water. There
was a rivulet nearby and to find water, we dug a pit; it
was a sort of well for us. We used water for drinking.

For general use, we would bring water from the river which was more than two kms away. We had a few drums in the bullock-cart; we filled them with water from the river. For bathing, we went to the river because there was no separate shelter to bathe. If there wasn't good enough place to stay, how could we get a separate bathroom ? There were no toilets initially. I was used to such conditions. However, it was all beyond Manda's imagination.

अथवा

1990 नंतर नवे तंत्रज्ञान, रंगीत छायाचित्रे वापरण्यातील सुकरता यामुळे वृत्तपत्रांच्या क्षेत्रात जणू क्रांतीच झाली. अंक देखणे, आकर्षक दिसू लागले. केवळ दैनंदिन अंकच नव्हेत तर पुरवण्याही रंगीत आकर्षक बनल्या. त्यामुळे नवनवे विषय वाचकांना देणे सोपे झाले. मांडणी आकर्षण झाली. दळा-वळणाच्या तंत्रातही आश्चर्यकारक बदल झाले आणि त्यात गतिमानता आली. या सर्वांचा परिणाम वृत्तपत्र अधिक चैतन्यपूर्ण, टवटवीत दिसण्यावर निश्चितच झाला. तत्पूर्वी 1975च्या दरम्यान आपले समाजजीवन वेगाने बदलत गेले. समाजाच्या अगदी कोपऱ्यातल्या आणि तळागाळातल्या आकांक्षा यांना मोहोर फुटले. या सर्वांना समजावून घेऊन त्यांच्या आकांक्षांचे प्रतिबिंब वृत्तपत्रातून कसे पडेल, याचा वृत्तपत्रे विचार करू लागले होते.

4. निम्नलिखित में से किन्हीं **चार** लघुत्तरीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [16]
- (1) प्रयोजनमूलक हिंदी की संकल्पना को स्पष्ट कीजिए ।
 - (2) हिन्दी भाषा की प्रमुख प्रयुक्तियाँ समझाइए ।
 - (3) टिप्पण के प्रकार लिखिए ।
 - (4) मीडिया लेखन पर प्रकाश डालिए ।
 - (5) रेडियो वार्ता लेखन को स्पष्ट कीजिए ।
 - (6) विज्ञापन की आवश्यकता को स्पष्ट कीजिए ।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं **तीन** पर टिप्पणियाँ लिखिए : [12]
- (1) तेल क्षेत्र में हिंदी प्रयोग ।
 - (2) आलेखन की भाषा ।
 - (3) फीचर लेखन ।
 - (4) विज्ञापन का स्वरूप ।
 - (5) अनुवाद-अर्थ एवं परिभाषा ।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-219

S.Y.B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HINDI (Special I)

हिंदी भाषा का विकास

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 100

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
(ii) दाहिनी और लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित में से किन्हीं छः प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : [6]
- (1) परिनिष्ठित भाषा किसे कहते हैं ?
 - (2) भारत की राजभाषा का नाम लिखिए।
 - (3) अवधी के किसी एक कवि का नाम लिखिए।
 - (4) देशज शब्दों के उदाहरण लिखिए।
 - (5) तालव्य ध्वनियाँ किसे कहते हैं ?
 - (6) वाक्य किसे कहते हैं ?
 - (7) अर्थादेश का कोई एक उदाहरण लिखिए।
 - (8) वर्णनात्मक भाषा-विज्ञान का दूसरा नाम क्या है ?
- (ब) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : [10]
- (1) तद्भव शब्द किसे कहते हैं ?

P.T.O.

- (2) हिंदी की किन्हीं दो बोलियों के नाम लिखिए।
- (3) शब्द भंडार किसे कहते हैं ?
- (4) स्वर की परिभाषा लिखिए।
- (5) दंत्य ध्वनियों के उदाहरण लिखिए।
- (6) अर्थ-संकोच किसे कहते हैं ?
- (7) अर्थोत्कर्ष का कोई एक उदाहरण लिखिए।

2. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए : [12]

- (1) अर्थ-विस्तार
- (2) राजभाषा अधिनियम 1976
- (3) स्थान के आधार पर व्यंजन वर्गीकरण।

3. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : [18]

- (1) भोजपुरी बोली का परिचय दीजिए।
- (2) तत्सम शब्द किसे कहते हैं ? उदाहरण लिखिए।
- (3) हिंदी के लिपि चिह्न लिखिए।
- (4) स्वर और व्यंजन का अन्तर स्पष्ट कीजिए।
- (5) वाक्य की आवश्यकताओं पर प्रकाश डालिए।

4. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [24]

- (1) भाषा की प्रमुख विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।
- (2) वैज्ञानिक लिपि के रूप में नागरी लिपि की विशेषताएँ लिखिए।
- (3) हिंदी के विरामचिह्नों के प्रयोग पर प्रकाश डालिए।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए : [30]

- (1) अर्थ परिवर्तन के कारण सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- (2) संबंध तत्वों के भेद स्पष्ट कीजिए।
- (3) भाषा विज्ञान के अंगों का परिचय दीजिए।
- (4) राष्ट्रभाषा हिंदी के प्रसार में योगदान देने वाली प्रमुख संस्थाओं का परिचय दीजिए।
- (5) नागरी लिपि में सुधार की आवश्यकता को स्पष्ट कीजिए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-220

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HINDI

Special-II

(हिंदी : विशेष-2)

(उपन्यास, नाटक तथा मध्ययुगीन हिंदी काव्य)

(2013 PATTERN)

समय : तीन घंटे

पूर्णांक : 100

- पाठ्यपुस्तकें :— (i) समुद्र में खोया हुआ आदमी—कमलेश्वर
(ii) युगे युगे क्रान्ति—विष्णु प्रभाकर
(iii) मध्ययुगीन हिंदी काव्य—संपादक डॉ. राजेंद्र खैरनार

सूचना :— (i) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(ii) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

1. (अ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं छः के एक वाक्य में उत्तर लिखिए : [6]

- (i) 'युगे युगे क्रान्ति' नाटक के लेखक का नाम बताइए।
(ii) 'युगे युगे क्रान्ति' नाटक के सूत्रधार का कार्य बताइए।
(iii) सूरदास की किसी एक रचना का नाम लिखिए।

P.T.O.

- (iv) कबीर का एकेश्वरवाद कौनसे धर्म से प्रभावित है ?
- (v) बिहारी सतसई के दोहों की संख्या बताइए।
- (vi) रहीम की रचनाओं में से किसी **एक** रचना का नाम लिखिए।
- (vii) श्यामलाल ट्रान्सपोर्ट कंपनी में क्या काम करते थे ?
- (viii) श्यामलाल कबाड़ी के धंधे में सफल क्यों नहीं हो पाये ?
- (आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं **चार** के संक्षिप्त उत्तर लिखिए : [8]
- (i) प्रदीप को जैनेट का धर्म परिवर्तन क्यों मंजूर नहीं था ?
- (ii) श्यामलाल परिवार के मुखिया होकर भी निर्णय क्यों नहीं ले सकते थे ?
- (iii) निर्गुण भक्ति के **पाँच** तत्व लिखिए।
- (iv) गोपियों ने निर्गुण उपासना को क्यों नकारा है ?
- (v) बिहारी के काव्य में शृंगार की प्रधानता क्यों है ?
- (vi) रहीम मेंहदी के उदाहरण से क्या संदेश देते हैं ?
- 2.** (अ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं **दो** की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]
- (i) “मेरी कुछ समझ में नहीं आता। क्रान्ति, रूढ़ि। आखिर इन शब्दों का अर्थ क्या है ? इन शब्दों के अर्थ क्या हम सचमुच जानते हैं ?
..... अरे लो, यह तुम्हारा चक्र फिर तेजी से घूमने लगा।”
- (ii) “हम यहाँ से जाने के लिए नहीं आई हैं। पिकेटिंग करने के लिए आई हैं। हम पिकेटिंग करेंगी।”

(iii) “बाबूजी आप हमारे बिज़नेस में हिस्सेदार हो जाओ। लगाने के लिए कोई खास रकम नहीं चाहिए। घड़ीवाले को तीन हज़ार देना है, उसका आप इन्तजाम कर लीजिए। हमारी-आपकी हिस्सेदारी हो गई।”

(आ) निम्नलिखित अवतरणों में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : [16]

(i) ‘पोथी पढ़ि पढ़ि जग मुवा, पंडित भया न कोइ ।

एकै आषिर पीव का, पढ़ै सु पंडित होइ ॥’

(ii) ‘बिगरी बात बनै नहीं, लाख करौ किन कोय ।

रहिमन फाटे दूध को, मथे न माखन होय ॥’

(iii) ‘चमचमात चंचल नयन बिच घूँघट-पट झीन ।

मानहुँ सुरसरिता बिमलजल उछरत जुग मीन ॥’

3. निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर आठ-दस पंक्तियों में लिखिए : [18]

(i) युगे युगे क्रान्ति नाटक में चरित्र-चित्रण की विशेषता स्पष्ट कीजिए।

(ii) वीरेन नौसेना में क्यों भर्ती हुआ था ?

(iii) कबीर ने बहुदेववाद का विरोध किया है, स्पष्ट कीजिए।

(iv) रहीम आय-व्यय में तालमेल बिठाना क्यों आवश्यक समझते हैं ?

(v) सूरदास के पदों में वात्सल्य रस को स्पष्ट कीजिए।

(vi) बिहारी के दोहे मार्मिक एवं प्रभावी हैं, स्पष्ट कीजिए।

4. निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का विस्तृत उत्तर लिखिए : [12]

(i) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास में चित्रित मध्यवर्गीय संवेदना को स्पष्ट कीजिए।

(ii) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' उपन्यास के शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।

5. निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के विस्तृत उत्तर लिखिए : [24]

(i) 'युगे-युगे क्रान्ति' नाटक के प्रमुख पात्रों का चरित्र-चित्रण कीजिए।

(ii) 'युगे-युगे क्रान्ति' नाटक की शिल्पशैलीगत विशेषता स्पष्ट कीजिए।

(iii) बिहारी के दोहों में प्रेम की विविध छटाओं का वर्णन है। स्पष्ट कीजिए।

(iv) रहीम के नीति काव्य में जीवन व्यवहार का चित्रण है, स्पष्ट कीजिए।

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

EXT-[5101]-221

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PERSIAN

General Paper II

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :—(1) All questions are compulsory.

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Discuss the attainments of Khayyam as a Poet. [20]

Or

Account the popularity of Khayyam as a poet.

2. Reproduce in your own words in Persian the views of Umar Khayyam any *two* of the following : [20]

(۱) فلسفہء جبر و قدر

(۲) رندی و سرمستی

(۳) خوش باشی

3. Comment on the style of Hafiz. [20]

Or

What do as the Persian Ghazal owe of Hafiz.

P.T.O.

4. Reproduce in your own words in Persian the views of Hafiz any *two* of the following : [20]

(۱) بے وفائی جہان

(۲) جذبہء عشق و محبت

(۳) محبت شیراز

5. Explain in Persian *or* translate into English *or* Urdu *or* Marathi any *five* couplets of Hafiz : [20]

(۱) پیرِ مسیحا نہ سحر جامِ جہاں بینم داد

واندر آں آئینہ از حُسنِ تو کرد آگاہم

(۲) بامنِ راہِ نشیں خیز و سوائے میکدہ آئی

تایہ بینی کہ در آں حلقہ چہ صاحب جاہم

(۳) گفتہ بودی کہ خبر دہ کہ ز ہجرم چونی

آنچنانم کہ بہ بینی و ندانی بازم

(۴) اگر بر خیز داز دستم کہ بادلدار بینشینم

ز جامِ وصلِ مے نوشم ز باغِ خلد گل چینم

(۵) رموزِ عشق و سرمستی ز من بشنونه از حافظ

که با جامِ و قدرح هرشب حریف ماه پروینم

(۶) ابلهاں راهمه شربت ز گلاب و قدست

قوتِ دانا همه از خونِ جگر می بینم

(۷) اسپ تازی شده مجروح نیز بر پالاں

طوقِ زرّیں همه درگردن خرمی بینم

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-222

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SANSKRIT

General Paper II

(Gadya and Padya)

(Samskr̥tārṇavaḥ)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

1. Translate any *two* each from Sections 'A' and 'B' into Marathi or English :

'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा :

Section 'A'

[10]

(विभाग 'अ')

(1) सत्यमेव परं ब्रह्म सत्यमेव परं तपः।

सत्यमेव परो यज्ञः सत्यमेव परं श्रुतम्।

सत्यं सुप्तेषु जागर्ति सत्यं च परमं पदम्।

सत्येनैव धृता पृथ्वी सत्ये सर्वं प्रतिष्ठितम्।

हितरूपं वचः सत्यं यथादृष्टार्थगोचरम्।

(2) तन्निरूपयामि तावत्। प्रकाशं ब्रूते, “कुत्र तव कङ्कणम्।” व्याघ्रो हस्तं प्रसार्य दर्शयति।

पान्थोऽवदत् “कथं मारात्मके त्वयि विश्वासः” व्याघ्र उवाच, “शृणु रे पान्थ प्रागेव यौवनदशायामतिदुर्वृत्तः आसम्। अनेकगोमानुषाणां वधान्मे पुत्रा मृता दाराश्च। वंशहीनश्चाहम्

ततः केनचिद्भार्मिकेणाहमादिष्टः — दानधर्मादिकं चरतु भवान् इति।

P.T.O.

- (3) कनकदास तृतीयवारमपि नरहरिं यथापूर्वं मन्दिरं नीतवान्। अधुना मूर्तेः मापनं कुर्वता नरहरिणा अनुभूतं यत् मूर्तेः भालप्रदेशे तृतीयं नेत्रम् अस्ति इति।
झटिति नरहरिः नेत्रपट्टिकाम् अपसारितवान् दृष्टवान् च तदा तु तेन या दृष्टा सा तु विट्टलस्य एव प्रतिमा आसीत्। सा स्मितसुन्दरमूर्तिः नरहरिम् अभाषत हे शिवभक्त! अहं स्वयं शिवः। अहमेव विट्टलः अपि। एकोऽहं विविधैः रूपैः दृश्ये” इति।

Section ‘B’

[10]

(विभाग ‘ब’)

- (1) न रूपमस्येह तथोपलभ्यते
नान्तो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा।
अश्वत्थमेनं सुविरूढमूल—
मसङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्वा ॥
- (2) सह्याद्रिशीर्षे विमले वसन्तं गोदावरीतीरपवित्रदेशे।
यद्दर्शनात्पातकमाशु नाशं प्रयाति तं त्र्यम्बकमीशमीडे ॥
- (3) सुखं मृदावास्तरणे शयानं
सुखानि भोगान् वसु चिन्तयन्तम्।
पस्पर्श भीमेन करेण वक्षः
प्रत्यक्षम् अक्ष्णोश्च बभूव काली ॥

2. Explain with reference to the context any *two* from Sections ‘A’ and ‘B’ each :

‘अ’ आणि ‘ब’ विभागातून कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा :

Section ‘A’

[10]

(विभाग ‘अ’)

- (1) नेत्रे ममाहरति बन्धुरिवागतोऽयम्।

(2) उत्तरस्तु चतुर्वर्गो महात्मन्येव तिष्ठति।

(3) संतोषो नाम यदृच्छालाभतुष्टिः।

Section 'B'

[10]

(विभाग 'ब')

(1) भ्रमयति मनो नो जानीमः किमत्र विधास्यति।

(2) काले फलन्ति पुरुषस्य यथैव वृक्षाः।

(3) चिरं वसार्ये हृदि भारतानाम्।

3. Write an essay type answer (any one) :

[20]

सविस्तर उत्तर लिहा (कोणत्याही एकाचे) :

(1) Explain who is 'योगाधिकारी' and which qualities are related to him ?

'योगाधिकारी' कोण हे स्पष्ट करा आणि त्याच्याशी निगडित गुण कोणते ?

(2) Critically appreciate the lesson 'शिवराजगुणवर्णनम्'.

'शिवराजगुणवर्णनम्' या पाठाचे रसग्रहण करा.

4. Write an essay type answer (any one) :

[20]

सविस्तर उत्तर लिहा (कोणत्याही एकाचे) :

(1) Critically appreciate the lesson 'द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्रम्'.

द्वादशज्योतिर्लिङ्गस्तोत्राचे रसग्रहण करा.

(2) Write an essay on 'दकार्गलाध्याय'.

दकार्गलाध्यायावर निबंध लिहा.

5. (A) Write critical notes on (any two) : [10]

विवेचक परिच्छेद लिहा (कोणतेही दोन) :

- (1) यमाः
- (2) कङ्कणस्य तु लोभेन
- (3) भासः।

(B) Write answers in संस्कृत (any five) : [10]

संस्कृतभाषेमध्ये उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) :

संस्कृतभाषायामुत्तराणि लिखत (कान्यपि पञ्च) :

- (1) नीतिशतकस्य रचयिता कः ?
- (2) द्वादशज्योतिलिङ्गस्तोत्रस्य रचयिता कः ?

उचितं युगं विचिनुत :

- | | |
|---------------|-------------------|
| (3) सोमनाथः | माधातृपुरम् |
| (4) महाकालः | सौराष्ट्रदेशः |
| (5) ओङ्कारः | अवन्तिका |
| (6) वैद्यनाथः | वाराणसी |
| (7) विश्वनाथः | प्रज्वलिकानिधानम् |

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-223

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SANSKRIT (संस्कृत)

(S-1) काव्यशास्त्रविमर्श, वृत्तविचार व कौटिलीय अर्थशास्त्र

(अधिकरण 1.6)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

1. Explain with reference to the context any two of the following : [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

- (i) नियतिकृत नियमरहितां ह्लादैकमयीमनन्यपरतन्त्राम्।
- (ii) रामादिवत् वर्तितव्यं न रावणादिवत्।
- (iii) शक्तिः कवित्व बीजरूपसंस्कारविशेषः।
- (iv) तददोषौ शब्दार्थौ सणुणावनलंकृती पुनः क्वापि।
- (v) तात्पर्याथोऽपि केषुचित्।

2. (A) Define any two अलंकार along with examples : [10]

कोणत्याही दोन अलंकारांचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा :

- (i) उत्प्रेक्षा

P.T.O.

(ii) मालोपमा

(iii) दृष्टान्त

(iv) भ्रान्तिमान्

(B) Define any *two* वृत्त along with examples : [10]

कोणत्याही दोन वृत्तांचे लक्षण सोदाहरण स्पष्ट करा :

(i) आर्या

(ii) अनुष्टुप् (श्लोक)

(iii) उपजाति

(iv) मालिनी

(C) Fill in the blanks (any *five*) : [10]

रिकाम्या जागा भरा (कोणतेही पाच) :

(i) इव यशः।

(ii) काव्यं अर्थकृते।

(iii) शब्दचित्रं वाच्यचित्रमव्यङ्ग्यं स्मृतम्।

(iv) सर्वेषां प्रायशोऽर्थानां अपीब्यते।

(v) गृह्यते जातौ गुणद्रव्यक्रियासु च।

(vi) भुजङ्गप्रयातं

(vii) उक्ता तभजाजगौ गः।

(viii) भेदोक्तौ तदनुक्तौ च संशयः।

(ix) पर्यायेण द्वयोरेतद् मता।

(x) षष्ठं गुरु ज्ञेयं सर्वत्र लघु पञ्चमम्।

3. Write an essay type answer (any one) : [10]

पुढीलपैकी एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

(i) Purpose of Kavya

काव्याची प्रयोजने

(ii) Types of लक्षणा

लक्षणेचे प्रकार

4. (A) Give reference to context (any two) : [10]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतेही दोन) :

(i) आश्रयः सर्वधर्माणां शशदान्वीक्षिकी मता।

(ii) क्षत्रियस्याध्ययनं यजनं दानं शरभाजीवो भूतरक्षणं च।

(iii) अम्बरीषश्च नाभागो बुभुजाते चिरं महीम्।

(iv) सहायसाध्यं राजत्वं चक्रमेकं न वर्तते।

(B) Fill in the blanks :

रिक्तस्थानानि पूरयत :

[10]

(i) त्रयी वार्त्ता दण्डनीतिश्चेति विद्याः।

(ii) चतस्र एव विद्या इति

(iii) स्वधर्मो अध्ययनं अध्यापनं यजनं याजनं दानं प्रतिग्रहश्च।

(iv) रक्षितो लोकः प्रसीदति न सीदति।

(v) मृदुदण्डः

(vi) विद्याविनीतो राजा हि प्रजानां रतः।

(vii) धर्मार्थाविरोधेन सेवेत।

(viii) गूहेत् इवाङ्गानि।

5. (A) Write critical notes on any *two* of the following : [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टीपा लिहा :

(i) इन्द्रियजयः तत्र अरिषड्वर्गत्यागः।

(ii) मन्त्राधिकारः।

(iii) मण्डलयोनिः – प्रकृतिसम्पदः।

(iv) गूढपुरुषोत्पत्तिः तत्र संस्थोत्पत्तिः।

(B) Explain 'विद्यासमुद्देशः' in detail तत्र आन्वीक्षिकीस्थापना. [10]

'विद्यासमुद्देश' तत्र आन्वीक्षिकी स्थापना सविस्तर स्पष्ट करा.

Or

(किंवा)

Explain in detail 'उपधामिः शौचाशौचज्ञानममात्यानाम्'.

'उपधामिः शौचाशौचज्ञानममात्यानाम्' सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

EXT-[5101]-224

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SANSKRIT

Special Paper II

वैदसौरभ (Vedasaurabha)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

All questions are compulsory.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to the right indicate full marks.

1. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे सटीप भाषांतर करा : [10]

Translate any *two* of the following with explanation :

(a) युवां नरा पश्ययानासु आप्यं प्राचा गव्यन्तेः पृथुपर्शवो ययुः।

दासा च वृत्रा हतमार्याणि च सुदासेमिन्द्रावरुणाव सावतम्॥

(b) तस्माद्द्विराळजायत विराजो अधि पुरुषः।

स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः॥

(c) ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः।

वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे॥

2. (a) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर लिहा : [20]

Write a long answer to any *one* of the following :

(i) उषस् सूक्ताचे (ऋ. 5.80) रसग्रहण करा.

Appreciate a hymn to उषस् (Rv. 5.80)

(ii) राज्ञःसंवरणसूक्तम्।

P.T.O.

Total No. of Questions—4+4]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-226

S.Y. B.A. (Regular) EXAMINATION, 2017

PALI

General Paper II

[Pali Kusumānjali (9-14, 18-23)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Part-A

Q.1 Translate into English or Marathi. (Any Two)

12

इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.(कोणतेही दोन)

1) इध मय्हं, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – यानिमानि दिट्ठिगतानि भगवता अब्याकतानि ठपितानि पटिक्खत्तानि – ‘सस्सतो लोको’तिपि, ‘असस्सतो लोको’तिपि ‘नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा’तिपि – तानि मे भगवा न ब्याकरोति। यानि मे भगवा न ब्याकरोति तं मे न रुच्चति, तं मे नक्खमति। सोहं भगवन्तं उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पुच्छिस्सामि। सचे मे भगवा ब्याकरिस्सति – ‘सस्सतो लोको’ति वा, ‘असस्सतो लोको’ति वा ‘नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा’ति वा – एवाहं भगवति, ब्रह्मचरियं चरिस्सामि। नो चे मे भगवा ब्याकरिस्सति – ‘सस्सतो लोको’ति वा, ‘असस्सतो लोको’ति वा ‘नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा’ति वा – एवाहं सिक्खं पच्चक्खाय हीनायावत्तिस्सामीति।

2) एवं मे सुतं – एकं समयं भगवा नातिके विहरति गिज्जकावसथे। तेन खो पन समयेन आयस्सा च अनुरुद्धो आयस्सा च नन्दियो आयस्सा च किमिलो गोसिङ्गसालवनदाये विहरन्ति। अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमि। अद्दसा खो दायपालो भगवन्तं दूरतोव आगच्छन्तं। दिस्वान भगवन्तं एतदवोच – “मा, समण, एतं दायं पाविसि। सन्तेत्थ तयो कुलपुत्ता अत्तकामरूपा विहरन्ति। मा तेसं अफासुमकासी”ति। अस्सोसि खो आयस्सा अनुरुद्धो दायपालस्स भगवता सद्धिं भन्तयमानस्स। सुत्वान दायपालं एतदवोच – “मा, आवुसो दायपाल, भगवन्तं वारेसि। सत्था नो भगवा अनुप्पत्तो”ति।

P.T.O.

3) एवं वृत्ते, आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं पुण्णं मन्ताणिपुत्तं एतदवोच – “कोनामो आयस्मा, कथञ्च पनायस्मन्तं सब्रह्मचारी जानन्ती”ति? “पुण्णोति खो मे, आवुसो, नामं; मन्ताणिपुत्तोति च पन मं सब्रह्मचारी जानन्ती”ति। “अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो! यथा तं सुतवता सावकेन सम्मदेव सत्थुसासनं आजानन्तेन, एवमेव आयस्मता पुण्णेन मन्ताणिपुत्तेन गम्भीरा गम्भीरपञ्हा अनुमस्स अनुमस्स व्याकता। लाभा सब्रह्मचारीनं, सुलद्धलाभा सब्रह्मचारीनं, ये आयस्मन्तं पुण्णं मन्ताणिपुत्तं लभन्ति दस्सनाय, लभन्ति पयिरूपासनाय। चेलण्डुकेन चेपि सब्रह्मचारी आयस्मन्तं पुण्णं मन्ताणिपुत्तं मुद्धना परिहरन्ता लभेय्युं दस्सनाय, लभेय्युं पयिरूपासनाय, तेसम्पि लाभा तेसम्पि सुलद्धं, अम्हाकम्पि लाभा अम्हाकम्पि सुलद्धं, ये मयं आयस्मन्तं पुण्णं मन्ताणिपुत्तं लभाम दस्सनाय, लभाम पयिरूपासनाया”ति।

Q.2 Explain with reference to context (Any Two)

10

संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.(कोणतेही दोन)

- 1) तस्मातिह, मालुक्यपुत्त, अब्याकतञ्च मे अब्याकततो धारेथ; व्याकतञ्च मे व्याकततो धारेथ।
- 2) मा, समण, एतं दायं पाविसि। सन्तेत्थ तयो कुलपुत्ता अत्तकामरूपा विहरन्ति। मा तेसं अफासुमकासी”ति।
- 3) साधु साधु, अनुरुद्धा! इमम्हा फासुविहारा उत्तरितरो वा पणीततरो वा फासुविहारो नत्थी”ति।

Q.3 Write short notes on any two of the following.

12

खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- 1) चूळगोसिद्धसुत्तं
- 2) चूळमालुक्यसुत्तं
- 3) जनपदकल्याणीउपमा

Q.4 Answer any one of the following question.

16

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

- 1) Write in detail about structure and style of *Tevijja sutta*.
तेविज्जसुत्तं च्या रचना व शैली याविषयी सविस्तर लिहा.
- 2) Write in detail information about *chulmalunkyasutta*.
चूळमालुक्यसुत्तंविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

PART-B

Q.1 Translate into English or Marathi. (Any Two)

12

इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.(कोणतेही दोन)

1) तस्स ते नत्थि भीतत्तं, भिय्यो वण्णो पसीदति।

कस्मा न परिदेवेसि, एवरूपे महब्भये ॥

नत्थि चेतसिकं दुक्खं, अनपेक्खस्स गामणि।

अतिक्कन्ता भया सब्भे, खीणसंयोजनस्स वे ॥

खीणाय भवनेत्तिया, दिट्ठे धम्मे यथातथे।

न भयं मरणे होति, भारनिक्वेपने यथा ॥

2) याहु रट्ठे समुक्कट्ठो, रज्जो अङ्गस्स पद्धगू ।

स्वाज्ज धम्मेसु उक्कट्ठो, सोणो दुक्खस्स पारगू ॥

“पञ्च छिन्दे पञ्च जहे, पञ्च चुत्तारि भावये।

पञ्चसङ्गातिगो भिक्खु, ओघतिण्णोति वुच्चति ॥

“उन्नळस्स पमत्तस्स, बाहिरासस्स भिक्खुनो।

सीलं समाधि पञ्जा च, पारिपूरि न गच्छति ॥

3) पत्तलीमकुलवण्णसादिसा, सोभरे सु दन्ता पुरे मम।

ते जराय खण्डिता चासिता, सच्चवादिवचनं अनज्जथा ॥

“काननमिह वनसण्डचारिनी, कोकिलाव मधुरं निकूजिहं।

तं जराय खलितं तर्हि तर्हि, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥

“सण्हकम्बुरिव सुप्पमज्जिता, सोभते सु गीवा पुरे मम।

सा जराय भग्गा विनामिता, सच्चवादिवचनं अनञ्जथा ॥

Q.2 Explain with reference to context (Any Two)

10

संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.(कोणतेही दोन)

- 1) “अज्झोगाहेत्वा पवनं, अप्पसदं निराकुलं। चतुरो जना मयं तत्थ, वसाम पब्बतन्तरे ॥
- 2) तस्स ते नत्थि भीतत्तं, भिय्यो वण्णो पसीदति। कस्मा न परिदेवेसि, एवरूपे महब्भये ॥
- 3) “पञ्च छिन्दे पञ्च जहे, पञ्च चुत्तरि भावये। पञ्चसङ्गातिगो भिक्खु, ओघतिण्णोति वुच्चति ॥

Q.3 Write short notes on any two of the following.

12

खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- 1) चापाथेरी
- 2) अम्बपालीथेरी
- 3) सोणकोळिविसत्थेरगाथा

Q.4 Answer any one of the following question.

16

खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

- 1) Write in detail information about *vessantarchariya*.
वेस्सन्तरचरिया विषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- 2) Write in detail about structure and style of *adhimuththeragatha*.
अधिमुत्तत्थेरगाथाच्या रचना व शैली यांविषयी सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-228

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

G-2 : Modern Banking

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (1) Explain the evolution of Banking in India.
 - (2) Explain the various methods of Remittance.

2. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (1) Explain the principles of Banking Liquidity, Profitability and Safety.
 - (2) Explain the process of Opening and Operating Bank Account.

3. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (1) Explain the meaning and characteristics of Negotiable Instrument.
 - (2) Explain the characteristics and benefits of credit card and debit card.

4. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (1) Explain instruments of quantitative and qualitative credit control.
 - (2) Explain the objectives and functions of NABARD.

P.T.O.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (1) Primary Agricultural Credit Co-operative Societies
- (2) RBI Money Measures
- (3) Overdraft Facility
- (4) Limitations of Credit Creation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

- (1) भारतातील बँक व्यवसायाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- (2) पैसे पाठविण्याच्या विविध पद्धतींचे सविस्तर विश्लेषण करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

- (1) बँक व्यवसायाची तत्वे रोखता, लाभप्रदता आणि सुरक्षितता स्पष्ट करा.
- (2) खाते उघडणे आणि चालविण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

- (1) चलनक्षमपत्राचा अर्थ सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (2) क्रेडिट कार्ड आणि डेबिट कार्ड ची वैशिष्ट्ये सांगून फायदे स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

(1) पतनियंत्रणाची संख्यात्मक आणि गुणात्मक साधने स्पष्ट करा.

(2) नाबार्डची उद्दिष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.

5. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(1) प्राथमिक सहकारी कृषी पतसंस्था

(2) रिझर्व्ह बँकेची पैशाची मापने

(3) अधिकर्ष सवलत

(4) पतनिर्मितीच्या मर्यादा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-229

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

Special Paper I

(Micro Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams, if necessary.

1. Attempt any *one* question of the following : [20]

(a) Explain the Basic Economic Problems.

(b) What is Monopolistic Competition ? Explain the short-run equilibrium of a firm under Monopolistic Competition.

2. Attempt any *one* question of the following : [20]

(a) What is Utility ? Explain the Law of Diminishing Marginal Utility.

(b) Explain in detail the Liquidity Preference Theory of Interest.

P.T.O.

3. Attempt any *one* question of the following : [20]
- (a) What is Price Elasticity ? Explain the types and importance of Price Elasticity.
- (b) Explain in detail Modern Theory of Wages.
4. Attempt any *one* question of the following : [20]
- (a) What is Supply ? Explain the determinants of supply.
- (b) Explain the Law of Returns to Scale.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (a) Social welfare function
- (b) Amartya Sen's thought on Welfare Economics
- (c) Characteristics of Perfect Competition
- (d) Selling Cost.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
- (अ) मूलभूत आर्थिक समस्या स्पष्ट करा.
- (ब) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा म्हणजे काय ? मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील उत्पादन संस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) उपयोगिता म्हणजे काय ? घटत्या सिमांत उपयोगितेचा नियम स्पष्ट करा.
(ब) व्याजाचा रोखता पसंती सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) किंमत लवचिकता म्हणजे काय ? किंमत लवचिकतेचे प्रकार सांगून महत्व स्पष्ट करा.
(ब) वेतनाचा आधुनिक सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) पुरवठा म्हणजे काय ? पुरवठ्याचे निर्धारक घटक स्पष्ट करा.
(ब) उत्पादन प्रतिफलाचा नियम स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
(अ) सामाजिक कल्याण फलन
(ब) अमर्त्यसेन यांचे आर्थिक कल्याणाचे विचार
(क) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये
(ड) विक्री खर्च.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-230

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ECONOMICS

Paper II (Special)

(Macro-Economics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) What is Macro-economics ? Explain the nature and scope of Macro-Economics.
 - (b) Explain the cash Balance approach.
2. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) What is National Income ? Explain the circular flow of National Income.
 - (b) What is Inflation ? Explain the causes and effects of Inflation.
3. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) Explain the Keynesian theory of employment.
 - (b) What is Business cycle ? Explain the phases of Business cycle.

P.T.O.

4. Attempt any *one* question of the following : [20]
- (a) What is Investment ? Explain the types of Investment.
- (b) Define the macro-economic policy ? Explain the objectives of macro-economic policy.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (a) Importance of National Income
- (b) Psychological law of consumption
- (c) Features of Business cycle
- (d) Monetary policy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- (iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नप्रत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
- (a) समग्रलक्षी अर्थशास्त्र म्हणजे काय ? समग्रलक्षी अर्थशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (b) रोखशिल्लक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (a) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय ? राष्ट्रीय उत्पन्नाचा चक्रिय प्रवाह स्पष्ट करा.
- (b) चलन वाढ म्हणजे काय ? चलन वाढीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (a) केन्सचा रोजगारविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (b) व्यापारचक्र म्हणजे काय ? व्यापारचक्राच्या अवस्था स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (a) गुंतवणूक म्हणजे काय ? गुंतवणूकीचे प्रकार स्पष्ट करा.
- (b) समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची व्याख्या द्या ? समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (a) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे महत्त्व
- (b) उपभोगाचा मानसशास्त्रीय सिद्धांत
- (c) व्यापार चक्राची वैशिष्ट्ये
- (d) चलनविषयक धोरण.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-231

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

G-II : Government and Politics of U.K., U.S.A.

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) Explain the salient features of American Constitution.
 - (b) Explain the structure, powers and functions of House of Lords.

2. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) Explain the powers and functions of U.S.A. President.
 - (b) Explain the nature of Judiciary in U.K.

3. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) State the features of American Party System.
 - (b) Explain the role and performance of pressure groups in U.K.

P.T.O.

4. Attempt any *one* question of the following : [20]
(a) Explain the structure of State Government in America.
(b) Discuss about Human Rights Movement in U.K.
5. Attempt any *two* short notes of the following : [20]
(a) Nature of U.K. Constitution
(b) Role of Senate
(c) Features of U.K. Cabinet
(d) Women's Movement in U.S.A.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) अमेरिकेच्या राज्यघटनेची ठळक वैशिष्टे स्पष्ट करा.
(ब) उमराव सभागृहाची रचना, कार्ये व अधिकार स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) अमेरिकन राष्ट्राध्यक्षांचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
(ब) इंग्लंडमधील न्यायमंडळाचे स्वरूप विशद करा.
3. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) अमेरिकेतील पक्षपद्धतीची वैशिष्टे सांगा.
(ब) इंग्लंडमधील दबावगटांची भूमिका व कामगिरी विशद करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (अ) अमेरिकेतील राज्यशासनाची रचना स्पष्ट करा.
- (ब) इंग्लंडमधील मानवी हक्क चळवळीची चर्चा करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा : [20]
- (अ) इंग्लंडच्या राज्यघटनेचे स्वरूप
- (ब) सिनेटची भूमिका
- (क) ब्रिटीश मंत्रीमंडळाची वैशिष्ट्ये
- (ड) अमेरिकेतील स्त्री चळवळ.

[5101]-EXT-231

G-II : Political Theory and Concepts

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions : [20]
 - (a) What do you mean by Political Theory ? Explain the scope of Political Theory.
 - (b) Explain the Marxist Perspective on State.

2. Answer any *one* of the following questions : [20]
 - (a) What do you mean by Authority ? Explain the types of Authority.
 - (b) Explain the different dimensions of Justice.

3. Answer any *one* of the following questions : [20]
 - (a) What do you mean by Liberty ? Explain the nature of Liberty.
 - (b) Discuss the merits and demerits of Democracy.

4. Answer any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Explain the meaning and characteristics of Sovereignty.
 - (b) Explain the positive and negative impacts of Globalization.

5. Write short notes on (any two) : [20]
- (a) Nature of Political Theory
- (b) Concept of Power
- (c) Types of Rights
- (d) Liberal Democracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (अ) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय ? राजकीय सिद्धांताची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- (ब) राज्यसंस्थे बाबतचा मार्क्सवादी परिप्रेक्ष स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (अ) अधिसत्ता म्हणजे काय ? अधिसत्तेचे प्रकार विशद करा.
- (ब) न्यायाचे विविध पैलू स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (अ) स्वातंत्र्य म्हणजे काय ? स्वातंत्र्याचे स्वरूप विशद करा.
- (ब) लोकशाहीच्या गुण-दोषांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

(अ) सार्वभौमत्वाचा अर्थ सांगून त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(ब) जागतिकीकरणाचे सकारात्मक आणि नकारात्मक परिणाम विशद करा.

5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(अ) राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप

(ब) सत्तेची संकल्पना

(क) हक्कांचे प्रकार

(ड) उदारमतवादी लोकशाही.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-232

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

Special Paper I

(Western Political Thought)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) Explain Plato's views on Education.
 - (b) Explain Rousseau's social contract theory.

2. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) Explain J. S. Mill's views on Liberty.
 - (b) Examine Marx's theory of class struggle.

3. Attempt any *one* question of the following : [20]
 - (a) Explain the Aristotle's views on Revolution.
 - (b) Explain the duties of the King suggested by Machiavelli.

P.T.O.

4. Attempt any *one* question of the following : [20]

(a) Explain J. S. Mill's concept of Representative Government.

(b) Explain Hobbes' idea about Sovereignty.

5. Write short notes on any *two* of the following : [20]

(a) Locke's views on natural rights

(b) Aristotle's views on Property

(c) Marx's views on Revolution

(d) Machiavelli's views on Religion.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

(अ) प्लेटोचा शिक्षणविषयक विचार स्पष्ट करा.

(ब) रूसोचा सामाजिक करार सिद्धान्त स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]

(अ) जे. एस. मिलचे स्वातंत्र्य विषयक विचार स्पष्ट करा.

(ब) मार्क्सच्या वर्गसंघर्ष सिद्धांताचे परीक्षण करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) अँरिस्टॉटलचे क्रांतीविषयक विचार स्पष्ट करा.
(ब) मॅकँव्हलीने सांगितलेली राजाची कर्तव्ये स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) जे. एस. मिळचे प्रातिनिधीक शासनासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.
(ब) हॉब्जची सार्वभौमत्वाची कल्पना स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा : [20]
(अ) लॉकचे नैसर्गिक हक्कविषयक विचार
(ब) अँरिस्टॉटलचे संपत्तीविषयक विचार
(क) मार्क्सचे क्रांतीविषयक विचार
(ड) मॅकँव्हलीचे धर्मविषयक विचार.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

EXT-[5101]-233

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

POLITICAL SCIENCE

(Special Paper II)

(Political Sociology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [20]
 - (a) Discuss meaning, nature and scope of Political Sociology.
 - (b) Discuss nature and types of political culture.

2. Attempt any *one* of the following : [20]
 - (a) Discuss meaning and agencies of political socialization.
 - (b) Discuss meaning, nature and types of political change.

3. Attempt any *one* of the following : [20]
 - (a) What is behavioural approach ? Discuss main features of behavioural approach.
 - (b) Discuss meaning and types of legitimacy.

P.T.O.

4. Answer any *one* of the following : [20]
(a) Discuss meaning and nature of political ideology.
(b) Explain meaning of political participation and levels of political participation.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
(a) Importance of Political Recruitment
(b) Causes of Political Change
(c) Limitations of behavioural approach
(d) Concept of political development.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ, स्वरूप व व्याप्ती यांची चर्चा करा.
(ब) राजकीय संस्कृतीचे स्वरूप आणि प्रकारांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) राजकीय समाजिकरणाचे अर्थ आणि साधनांची चर्चा करा.
(ब) राजकीय बदलाचा अर्थ, स्वरूप आणि प्रकारांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) वर्तनवादी दृष्टिकोण म्हणजे काय ? वर्तनवादी दृष्टिकोनाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
(ब) राजकीय अधिमान्यताचे अर्थ आणि प्रकारांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [20]
(अ) राजकीय विचारप्रणालीचा अर्थ आणि प्रकारांची चर्चा करा.
(ब) राजकीय सहभागाचे अर्थ, स्वरूप आणि प्रकारांची चर्चा करा.
5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही **दोन**) : [20]
(अ) राजकीय भरतीचे महत्त्व
(ब) राजकीय बदलाची कारणे
(क) वर्तनवादावरील मर्यादा
(ड) राजकीय विकासाचे सिद्धांत.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-234

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HISTORY

G-2 : Modern India (1857-1950)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (1) Explain the causes of Revolt of 1857.
 - (2) Give an account of contribution of Arya Samaj in reform movement.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (1) Which factors are responsible for the rise of Indian Nationalism ?
 - (2) Give an account of the modern educational system developed by the British.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (1) Explain the contribution of Non-co-operation movement in Freedom Struggle.
 - (2) Discuss the rise and growth of communalism in India.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (1) Give an account of the peasant movement in India.
- (2) Explain the process of integration of Hyderabad, princely state with Indian Union.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (1) Four-fold Programme of Extremist
- (2) Lala Hardayal
- (3) Khilaphat Movement
- (4) Cabinet Mission.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (1) 1857च्या उठावाची कारणे स्पष्ट करा.
- (2) आर्य समाजाच्या सुधारणा चळवळीतील योगदानाचा वृत्तांत द्या.
2. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (1) भारतीय राष्ट्रवादाच्या उदयास कारणीभूत असलेले घटक कोणते ?
- (2) ब्रिटिशांनी विकसित केलेल्या आधुनिक शिक्षण प्रणालीचा वृत्तांत द्या.

3. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (1) असहकार चळवळीचे स्वातंत्र्यलढ्यातील योगदान स्पष्ट करा.
- (2) भारतातील जमातवादाचा उदय आणि विकास यांची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (1) भारतातील शेतकरी चळवळीचा वृत्तांत द्या.
- (2) हैद्राबाद संस्थानाची भारतात विलिन होण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- (1) जहालांची चतुःसुत्री
- (2) लाला हरदयाळ
- (3) खिलाफत चळवळ
- (4) कॅबिनेट मिशन.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-235

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HISTORY

Special Paper I

(Ancient India : 3000 B.C. to 1206 A.D.)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Describe the socio-religious and economic life during Harappan Civilization.
 - (b) Discuss the socio-economic life of Aryans depicted in the Vedic Literature.
2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Discuss the Buddhist Philosophy in detail.
 - (b) Review the Mauryan Administration in detail.
3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Evaluate the cultural contributions of the Satvahanas.
 - (b) Discuss in detail the achievement of Kanishka.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (a) Examine the socio-religious life during the age of Imperial Guptas.
- (b) Evaluate the achievements of Harshvardhana.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (a) Mohenjo-Daro
- (b) Urbanization during 6th Century B.C.
- (c) Sangam Age
- (d) Naneghat.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. पुढीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (अ) हडप्पा संस्कृतीकालीन सामाजिक-धार्मिक आणि आर्थिक जीवनाचे वर्णन करा.
- (ब) वैदिक साहित्यात चित्रित केलेल्या आर्यांच्या सामाजिक-आर्थिक जीवनाची चर्चा करा.
2. पुढीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (अ) बौद्ध तत्वज्ञानाची सविस्तर चर्चा करा.
- (ब) मौर्य प्रशासनाचा सविस्तर आढावा घ्या.

3. पुढीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) सातवाहनांच्या सांस्कृतिक योगदानाचे मूल्यमापन करा.
(ब) कनिष्काच्या कामगिरीची सविस्तर चर्चा करा.
4. पुढीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) गुप्तकालीन सामाजिक-धार्मिक जीवनाचे परीक्षण करा.
(ब) हर्षवर्धनाच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही **दोन**) : [20]
(अ) मोहेंजोदडो
(ब) इ.स.पू. सहाव्या शतकातील नागरीकरण
(क) संगमयुग
(ड) नाणेघाट.

[5101]-EXT-235

(Diplomatic History of Marathas : 1707 to 1818)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Examine the Archaeological sources and travellers accounts for the study of Marathas.
 - (ii) Assess the achievement of Balaji Vishwanath.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Discuss the expansion of the Marathas in North during the period of Peshwa Bajirao I.
 - (ii) Review the role of Peshwa Nanasahab in expansion of Maratha Power in South.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Assess the achievements of Peshwa Madhavrao I.
 - (ii) Discuss the importance of First Maratha British War.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Review the causes of decline of Maratha Power.
 - (ii) Explain the Provincial and Local administration of Maratha.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (a) Charter of Swarajya
- (b) Maratha Mandal
- (c) Battle of Kharda
- (d) Mahadaji Shinde.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

- (i) मराठ्यांच्या इतिहासाच्या अभ्यासासाठी पुरातत्त्वीय साधने व प्रवासवर्णने यांचे परीक्षण करा.
- (ii) बाळाजी विश्वनाथच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

- (i) पहिल्या बाजीराव पेशव्यांच्या कालखंडातील मराठ्यांच्या उत्तरेकडील सत्ताविस्ताराची चर्चा करा.
- (ii) मराठ्यांच्या दक्षिणेकडील सत्ताविस्तारामध्ये नानासाहेब पेशवे यांचे योगदान स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

- (i) थोरले माधवराव पेशवे यांच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
- (ii) पहिल्या मराठा-इंग्रज युद्धाच्या महत्त्वाची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(i) मराठा सत्तेच्या ऱ्हासाच्या कारणांचा आढावा घ्या.

(ii) मराठ्यांच्या प्रांतिय व स्थानिक प्रशासनाची माहिती स्पष्ट करा.

5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) स्वराज्याची सनद

(ii) मराठा मंडळ

(iii) खड्याची लढाई

(iv) महादजी शिंदे.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

EXT-[5101]-236

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HISTORY

Special Paper II

[History of Modern Maharashtra (1818 to 1960)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) What is renaissance ? Discuss the renaissance in Maharashtra.
 - (b) Contribution of Rajarshi Chhatrapati Shahu Maharaj to social movement of Maharashtra.

- 2.** Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Discuss the economic condition of Maharashtra in 19th Century.
 - (b) Write the impact of British Administration.

- 3.** Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Narrate the contribution Balshashtri Jambhekar to social-cultural movement of Maharashtra.
 - (b) Estimate the work of Gopal Hari Deshmukh.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
(a) Estimate the work of Satyashodhak Samaj.
(b) Write aims and achievements of Prarthana Samaj.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
(a) Meaning of modernity
(b) Drain of wealth
(c) G.K. Gokhale's political thoughts
(d) Arya Samaj and Marathwada Liberation struggle.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. पुढीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) प्रबोधन म्हणजे काय ? महाराष्ट्रातील प्रबोधनावर चर्चा करा.
(ब) महाराष्ट्रातील सामाजिक चळवळीतील राजर्षी छत्रपती शाहू महाराजांचे योगदान.
2. पुढीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) 19व्या शतकाच्या सुरुवातीच्या आर्थिक स्थितीवर चर्चा करा.
(ब) ब्रिटीश राज्यव्यवस्थेचा प्रभाव विशद करा.
3. पुढीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) बाळशास्त्री जांभेकरांचे महाराष्ट्राच्या सामाजिक व सांस्कृतिक चळवळीतील योगदानाचे वर्णन करा.
(ब) गोपाळहरी देशमुखांच्या कार्याचे मुल्यमापन करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) सत्यशोधक समाजाच्या कार्याचे मुल्यमापन करा.
(ब) प्रार्थना समाजाचे उद्दिष्ट व साध्य सांगा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
(अ) आधुनिकता म्हणजे काय
(ब) आर्थिक निःसारण
(क) गोपाळकृष्ण गोखल्यांचे राजकीय विचार
(ड) आर्य समाज आणि मराठवाडा मुक्ती संग्राम.

EXT-[5101]-236

[Medieval India (1206-1707)]

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Examine the archaeological sources for the study of Medieval Indian History.
 - (b) Review the administration of the Bahamani Kingdom.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Evaluate economic reforms of Alauddin Khalji.
 - (b) Discuss reforms of Sher Shah Suri in various fields.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Examine the social life during Delhi Sultanate.
 - (b) Account for the development of various arts during the Mughal Times.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Discuss the impact of Bhakti Movement on Medieval Indian Society.
 - (b) Examine the transformation in the Rajput Policy from Akbar to Aurangzeb.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (a) Jizyah
- (b) Chisti Silsilah
- (c) Taj Mahal
- (d) Shah Jahan and Shahaji Raje Bhosale.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(अ) मध्ययुगीन भारतीय इतिहासाच्या पुरातत्वीय साधनांचे परीक्षण करा.

(ब) बहामनी साम्राज्याच्या प्रशसनाचा आढावा घ्या.

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(अ) अलाउद्दीन खिलजीच्या आर्थिक सुधारणांचे मूल्यमापन करा.

(ब) शेरशाहसूरीने विविध क्षेत्रात केलेल्या सुधारणांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(अ) दिल्लीच्या सुलतानशाहीकालीन सामाजिक जीवनाचे परीक्षण करा.

(ब) मुघलकालीन विविध कलांच्या प्रगतीचा वृत्तांत द्या.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (अ) मध्ययुगीन भारतीय समाजावरील सुफी संप्रदायाच्या प्रभावाची चर्चा करा.
- (ब) अकबर ते औरंगजेब या काळातील राजपूतविषयक धोरणातील परिवर्तनाचे परीक्षण करा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (अ) जिझिया
- (ब) चिस्ती सिलसिला
- (क) ताजमहल
- (ड) शाहजहान आणि शहाजी राजे भोसले.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-237

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

Paper II

**[Outline of Political, Social and Economic Institutions of
Ancient India (600 B.C. to 1200 A.D.)]**

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions : [20]

(a) State the Archaeological sources of Ancient Indian Institutions.

Or

(b) Explain the nature and features of monarchical state.

2. Answer any *one* of the following questions : [20]

(a) Write in detail the work of Ministry in Ancient times.

Or

(b) Discuss the nature and functions of Sabha as a local Institution in Ancient India.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions : [20]

(a) Discuss the Varna system in Ancient times.

Or

(b) Take a review of the main sacraments and explain the meaning and objectives of Ancient Indian Sacraments.

4. Answer any *one* of the following questions : [20]

(a) Explain the nature of internal trade in Ancient India.

Or

(b) State the different weights and measures in Ancient times.

5. Write short notes on (any *two*) : [20]

(a) Organic theory

(b) Types of Ancient Indian Courts

(c) Ancient Universities

(d) Punchmarked coins.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(अ) प्राचीन भारतीय संस्थांच्या अभ्यासाची पुरातत्त्वीय साधने सांगा.

किंवा

(ब) राजेशाही राज्यांचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(अ) प्राचीन काळातील मंत्रीमंडळाचे कार्ये सविस्तर लिहा.

किंवा

(ब) प्राचीन भारतातील लोकसंस्था म्हणून सभेच्या स्वरूप व कार्याविषयी चर्चा करा.

3. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(अ) प्राचीन काळातील वर्णव्यवस्थेची चर्चा करा.

किंवा

(ब) प्राचीन भारतीय संस्काराचा अर्थ व उद्देश स्पष्ट करून प्रमुख संस्कारांचा आढावा घ्या.

4. खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(अ) प्राचीन भारताच्या अन्तर्गत व्यापाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) प्राचीन भारतातील विविध वजने व मापे नमूद करा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(अ) सेंद्रिय सिद्धांत

(ब) प्राचीन न्यायालयांचे प्रकार

(क) प्राचीन विद्यापीठे

(ड) आहत नाणी.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-238

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ANTHROPOLOGY

G-II : Indian Tribes and Tribal Development

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the structure and functions of youth Dormitories. [20]

Or

Explain the causes of tribal movements in India.

2. Explain the different problems of tribes. [20]

Or

Describe the various approaches of tribal development.

3. Explain the policy of protective discrimination for tribal development. [20]

Or

Distinguish between caste and tribe.

4. Give geographical classification of Indian Tribes. [20]

Or

Write the cultural and linguistic classification of Indian Tribes.

P.T.O.

5. Answer any *two* in brief : [20]

- (1) Write about the field work tradition in Anthropology.
- (2) What is Report Writing ?
- (3) Explain the tribal movements before Independence.
- (4) Explain the Integrated Tribal Development Programme.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. युवाग्रहाची रचना व कार्य विशद करा. [20]

किंवा

भारतातील आदिवासी चळवळीची कारणे स्पष्ट करा.

2. आदिवासींच्या विविध समस्या स्पष्ट करा. [20]

किंवा

आदिवासी विकासाचे विविध दृष्टिकोण सांगा.

3. आदिवासी विकासासाठी असलेले संरक्षणात्मक पक्षपात धोरण स्पष्ट करा. [20]

किंवा

जात आणि जमात यांतील भेद विशद करा.

4. भारतीय आदिवासींचे भौगोलीक वर्गीकरण करा. [20]

किंवा

भारतीय आदिवासींचे सांस्कृतीक व भाषीक वर्गीकरण लिहा.

5. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

- (1) मानवशास्त्रातील क्षेत्र अभ्यासाची परंपरा.
- (2) अहवाल लेखण म्हणजे काय ?
- (3) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील आदिवासी चळवळी स्पष्ट करा.
- (4) एकात्मिक आदिवासी विकास कार्यक्रम विशद करा.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-239

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

GEOGRAPHY

(General II)

Gg-210 : Elements of Climatology and Oceanography

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Use of map stencils is allowed.

(iv) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. Attempt any one of the following questions : [20]

(a) Define climatology and explain nature and scope of it.

(b) Explain the factors affecting horizontal distribution of temperature.

2. Attempt any one of the following questions : [20]

(a) Explain the vertical and horizontal distribution of atmospheric pressure and factors affecting distribution of pressure.

(b) What is Precipitation ? Explain various forms of precipitation in detail.

P.T.O.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
(a) Define the term oceanography and explain its nature and scope.
(b) Explain in detail the general idea of submarine relief.
4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
(a) Describe various salinity of ocean water.
(b) Explain the effects of ocean currents.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
(a) Structure of cyclone
(b) Orographic Rainfall
(c) The equilibrium theory of High tide and Low tide
(d) Importance of ocean.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
(iv) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

1. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) हवामानशास्त्राची व्याख्या देऊन त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
(ब) क्षितिज समांतर तपमानावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे सविस्तर वर्णन करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) वायुभाराचे ऊर्ध्व व क्षितिजसमांतर दिशेतील वितरण स्पष्ट करा व वितरणावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
(ब) वृष्टी म्हणजे काय ? वृष्टीची रूपे सविस्तर स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) सागरशास्त्राची व्याख्या सांगून स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
(ब) महासागराची सामान्य तळरचना स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) महासागराच्या क्षारतेवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
(ब) सागरी प्रवाहाचे परिणाम स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
(अ) चक्रीवादळाची रचना
(ब) प्रतिरोध पर्जन्य
(क) भरती व ओहोटीचा संतुलन सिद्धांत
(ड) महासागराचे महत्त्व.

[5101]-EXT-239

Gg-210 : Geography of Disaster Management

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Draw neat diagrams wherever necessary.

(iv) Use of map stencils is allowed.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) What is Disaster ? Explain the relation between geographical conditions and disaster.
 - (b) What is disaster management ? Explain the aims and objectives of disaster management.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Define the cyclone. Explain the causes and effect of cyclone.
 - (b) What is earthquake ? Elaborate the causes and effects of earthquake.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) State the definition of forest fire and explain its causes and effects.
 - (b) Give the classification of Resources. Explain the over exploitation of mineral resources in detail.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (a) What is global warming ? Give the major causes of global warming.
- (b) Discuss in detail on issue of Kedarnath cloud burst 2013.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (a) Post-disaster management
- (b) Types of landslide
- (c) Soil degradation
- (d) Acid-rain.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
- (iv) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
- (v) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (अ) आपत्ती म्हणजे काय ? आपत्ती आणि भौगोलिक परिस्थिती यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- (ब) आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय ? आपत्ती व्यवस्थापनाचे ध्येय आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) आवर्ताची व्याख्या द्या. आवर्ताची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
(ब) भूकंप म्हणजे काय ? भूकंपाची कारणे आणि परिणाम विशद करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) वन आगीची व्याख्या द्या आणि त्याची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
(ब) साधनसंपदांचे वर्गीकरण द्या. खनिज साधनसंपत्तीच्या अतिवापराबाबत सविस्तर स्पष्टीकरण करा.
4. खालीलपैकी कोणताही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) जागतीक तापमानवाढ म्हणजे काय ? जागतीक तापमानवाढीची मुख्य कारणे द्या.
(ब) “केदारनाथ ढगफूटी” 2013 या घटनेवर सविस्तर चर्चा करा.
5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
(अ) आपत्तीनंतरचे व्यवस्थापन
(ब) भूमिपाताचे प्रकार
(क) मृदा-हास
(ड) आम्ल पर्जन्य.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-244

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PSYCHOLOGY

Paper II (General)

(Social Psychology)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (a) What is social psychology ? Explain the research areas of social psychology.
 - (b) What is leadership ? Explain the characteristics of leadership.

2. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
 - (a) What is prejudice ? Explain the causes of prejudice.
 - (b) Explain the close relationship.

P.T.O.

3. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (a) What is aggression ? Explain the causes and theories of aggression.
- (b) Define pro-social behaviour. Explain internal and external factors influencing pro-social behaviour.
4. Answer any *one* of the following questions in **400** words : [20]
- (a) Define communication. Explain the process and types of communication.
- (b) What is gender ? Explain gender role development.
5. Write short notes in **100** words each (any *four*) : [20]
- (a) Social self
- (b) Healthy and unhealthy communication
- (c) Bystandar effect
- (d) Work place violence
- (e) Self-esteem
- (f) Effects of Rejection.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **400** शब्दात लिहा : [20]
- (अ) सामाजिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? सामाजिक मानसशास्त्रातील संशोधनाची क्षेत्रे स्पष्ट करा.
- (ब) नेतृत्व म्हणजे काय ? नेतृत्वाची गुणवैशिष्ट्ये विशद करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
(अ) पूर्वग्रह म्हणजे काय ? पूर्वग्रहाची कारणे स्पष्ट करा.
(ब) घनिष्ठ नातेसंबंध विशद करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
(अ) आक्रमकता म्हणजे काय ? आक्रमकतेची कारणे व सिद्धान्त स्पष्ट करा.
(ब) समाजाभिमुख वर्तनाची व्याख्या लिहा. समाजाभिमुख वर्तनावर प्रभाव टाकणारे आंतरिक व बाह्य घटक विशद करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा : [20]
(अ) संप्रेषणाची व्याख्या लिहा. संप्रेषणप्रक्रिया व संप्रेषणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
(ब) लिंग म्हणजे काय ? लिंग भूमिका विकास स्पष्ट करा.
5. प्रत्येकी 100 शब्दात थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
(अ) सामाजिक स्व
(ब) योग्य व अयोग्य संवाद
(क) प्रत्यक्षदर्शी साक्षीदाराचा परिणाम
(ड) कामाच्या ठिकाणी होणारा हिंसाचार
(इ) स्व-आदर
(फ) सामाजिक अस्विकाराचे परिणाम.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-247

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

GANDHIAN THOUGHT

**(G-2 : Gandhiji's Social, Educational, Political and
Economical Thought)**

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Discuss concept of society according to Rousseau and Thoreau. [20]

Or

Explain regards to Gandhiji nature and functions of state.

2. Write an essay on social change according to Gandhi. [20]

Or

Explain Gandhiji's concept of spiritualization of politics.

3. Explain any *five* points from Gandhiji's Eighteen Point constructive programme. [20]

Or

Explain Gandhiji's concept of Democracy with critique on totalitarianism.

P.T.O.

4. Explain Gandhiji's concept of Tri-bhashasutra. [20]

Or

Explain Gandhiji's concept of Trusteeship and Socialism.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (a) Gandhiji's concept about Wardha scheme
- (b) Gandhiji's concept of Panchayat Raj
- (c) Gandhiji's concept of stateless society
- (d) Satyagraha as a way of Mass Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. रूसो आणि थोरो यांच्या समान संकल्पनेची चर्चा करा. [20]

किंवा

गांधीजींना अनुसरून राज्याचे स्वरूप आणि कार्ये स्पष्ट करा.

2. गांधीजींना अपेक्षित सामाजिक परिवर्तनावर निबंध लिहा. [20]

किंवा

गांधीजींची राजकारणाच्या आध्यात्मिकरण संकल्पनेची चर्चा करा.

3. गांधीजींच्या अठरा कलमी विधायक कार्यक्रमांपैकी कोणतीही पाच कलमे स्पष्ट करा. [20]

किंवा

एकाधिकारशाहीवरील टीकेसह गांधीजींची लोकशाही संकल्पना स्पष्ट करा.

4. गांधीजींची त्रि-भाषासुत्र संकल्पना स्पष्ट करा. [20]

किंवा

गांधीजींची विश्वस्त आणि समाजवाद संकल्पना स्पष्ट करा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(अ) गांधीजींच्या वर्धा शिक्षण पद्धतीबद्दल

(ब) गांधीजींची पंचायतराज संकल्पना

(क) गांधीजींची राज्यविहिन संकल्पना

(ड) सत्याग्रह हाच जनआंदोलनाचा एकमेव मार्ग.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-249

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HISTORY

General Paper II

[History of Civilization (Indian Culture)]

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Give in detail Physical and Geographical features of Ancient India.
 - (b) State the cultural development during the period of King Ashoka.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Write on Ancient Indian Archeological Sources.
 - (b) Give the detailed information about Dravidian Culture.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) State the development of Ancient Indian Architecture.
 - (b) State the contribution of Bhakti Movement.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (a) Write a detailed note on the Ancient Indian Paintings and Classical Music.
- (b) State the contribution of Satayashodhak Samaj.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (a) Salient features of Harappan Culture
- (b) Principles of Buddhism
- (c) Ramkrishna Mission
- (d) Sufism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (अ) भारतीय संस्कृतीच्या भौतिक व भौगोलिक वैशिष्ट्यांची सविस्तर माहिती द्या.
- (ब) सम्राट अशोकाच्या काळातील सांस्कृतिक विकासाचा आढावा घ्या.
2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (अ) प्राचीन भारतीय संस्कृतीच्या पुरातत्त्विय साधनांविषयी माहिती द्या.
- (ब) दब्रिडीयन संस्कृतीविषयी सविस्तर माहिती द्या.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) प्राचीन भारतातील स्थापत्य शैलीच्या विकासाचा आढावा घ्या.
(ब) भक्ति चळवळीचे योगदान सांगा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) प्राचीन भारतीय चित्रकला आणि शास्त्रीय संगीताचा विकास यावर सविस्तर टिप लिहा.
(ब) सत्यशोधक समाजाच्या कार्याचा आढावा घ्या.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
(अ) हडप्पा संस्कृतीची ठळक वैशिष्ट्ये
(ब) बौद्ध धर्माची तत्त्वे
(क) रामकृष्ण मिशन
(ड) सूफी पंथ.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-250

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

HOME ECONOMICS

G2—Sociology of Indian Family

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

- 1.** Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]
 - (i) Explain the importance of study of sociology for family development.
 - (ii) Explain the functions of family.

- 2.** Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]
 - (i) Explain the merits and demerits of nuclear family system.
 - (ii) Explain the primary and basic development of human race.

- 3.** Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]
 - (i) Explain the types and importance of marriage in Indian Family
 - (ii) Explain the causes and effects of family disorganisation.

P.T.O.

4. Answer the following questions in **500** words (any *one*) : [20]
- (i) Explain the social legislation about marriage and family in India.
- (ii) Explain the role of government in child and woman welfare in Indian Society.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (i) Socialisation of child
- (ii) Types of family
- (iii) Evaluation of marriage
- (iv) Family organisation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- (iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालील प्रश्नांची उत्तर **500** शब्दात लिहा (कोणताही **एक**) : [20]
- (i) कुटूंब विकासासाठी समाजशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (ii) कुटूंबाची कार्ये स्पष्ट करा.
2. खालील प्रश्नांची उत्तर **500** शब्दात लिहा (कोणताही **एक**) : [20]
- (i) अणु कुटूंब पद्धतीचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा.
- (ii) मानवी वंशाच्या प्राथमिक आणि मुलभूत विकासाचे स्पष्टीकरण करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) भारतीय कुटूंबात विवाहाचे प्रकार आणि महत्व स्पष्ट करा.
- (ii) भारतातील कुटूंब विस्थापनाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची उत्तर 500 शब्दात लिहा (कोणताही एक) : [20]
- (i) भारतातील विवाह आणि कुटूंबविषयक सामाजिक विधेयक स्पष्ट करा.
- (ii) भारतीय समाजातील बाल आणि स्त्रिकल्याणातील शासनाची भूमिका स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (i) बाळकाचे सामाजिकीकरण
- (ii) कुटूंबाचे प्रकार
- (iii) विवाहाची उत्क्रांची
- (iv) कुटूंब संघटन.

Total No. of Questions—5+5+5]

[Total No. of Printed Pages—9

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-251

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. G-2 : (A) Military Geography

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the concept and importance of Geo-strategy ? [20]

Or

What is Military Geography ? Explain the uses of Military Geography.

2. “Military power as an important elements of National Power”.
Discuss. [20]

Or

Describe in detail the concept Grand Strategy.

3. State the impact of Geography on Air Warfare. [20]

Or

Explain the characteristics, arms and logistics problems of plain Warfare.

P.T.O.

4. What is Natural Gas ? Explain its uses. [20]

Or

State the strategic position and importance of Jammu and Kashmir.

5. Write short notes on (any two) : [20]

(i) Importance of Geo-strategy

(ii) Geo-strategic position of Andaman and Nicobar Island

(iii) Uses of Oil

(iv) Concept of Logistics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. भू-युद्धनितीची संकल्पना आणि महत्व स्पष्ट करा. [20]

किंवा

लष्करी भूगोल म्हणजे काय ? लष्करी भूगोलाचे उपयोग स्पष्ट करा.

2. 'लष्करी शक्ती हा राष्ट्रीय शक्तीचा महत्वाचा घटक आहे, चर्चा करा. [20]

किंवा

विशाल युद्धनितीची संकल्पना सविस्तर विशद करा.

3. भूगोलाचा हवाई युद्धावर पडणारा प्रभाव सांगा. [20]

किंवा

मैदानी प्रदेशातील युद्ध धारणेतील पुरवठा व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये, शस्त्रास्त्रे आणि पुरवठा व्यवस्थेच्या समस्या स्पष्ट करा.

4. नैसर्गिक गॅस म्हणजे काय ? ते सांगून त्याचे उपयोग स्पष्ट करा. [20]

किंवा

जम्मू आणि काश्मीरचे सामरिक स्थान आणि महत्व सांगा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(i) भू-युद्धनितीचे महत्व

(ii) अंदमान आणि निकोबार बेटांचे भू-सामरिक स्थान

(iii) तेलाचे उपयोग

(iv) पुरवठा व्यवस्थेची संकल्पना.

[5101]-EXT-251

D.S. G-2(B) : Geopolitics

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :- (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. State the nature and scope of Geopolitics. [20]

Or

‘Political Geography is a dynamic science’. Discuss.

2. Explain in basic elements of State. [20]

Or

Describe the Sea Power theory of Admiral A.T. Mahan.

3. Give the contrast between Boundaries and Frontiers. [20]

Or

Describe the geographical factors affecting war.

4. What is Buffer State ? What are the problems of Buffer State ? [20]

Or

Explain the functions of Territorial water.

5. Write short notes on (any two) : [20]
- (i) Elements of Nation
 - (ii) Maritime boundaries
 - (iii) Importance of Wartime Geopolitics
 - (iv) Exclusive Economic Zone.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. भूराजनीतीचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा. [20]

किंवा

‘राजकीय भूगोल एक गतिमान शास्त्र आहे’ चर्चा करा.

2. राज्याचे मूलभूत घटक स्पष्ट करा. [20]

किंवा

अँडमिरल ए. टी. महान यांच्या सागरी सत्तेच्या सिद्धांताचे वर्णन करा.

3. सीमा आणि सीमाप्रदेश यातील फरक सांगा. [20]

किंवा

युद्धावर परिणाम करणाऱ्या भौगोलिक घटकांचे वर्णन करा.

4. आघातशोषक राष्ट्र म्हणजे काय ? आघातशोषक राष्ट्रांच्या समस्या कोणत्या ? [20]

किंवा

प्रादेशिक जलाशयाची कार्ये स्पष्ट करा.

5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(i) राष्ट्रांचे घटक

(ii) सागरी सीमा

(iii) भूराजनीतीचे युद्धकालीन महत्त्व

(iv) आर्थिक निर्बंध क्षेत्र.

[5101]-EXT-251

D.S. G-2(C) : Industrial Security

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :- (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the meaning, concept and importance of industrial security. [20]

Or

Describe criminals crimes and preventive measures of it.

2. Describe Industrial Espionage. [20]

Or

What is Investigation ? How does it take place ?

3. Explain the security planning and its implementation. [20]

Or

Explain the functions of security department.

4. What is fire ? Explain the causes of fire. [20]

Or

Describe the duties of security inspector.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (i) Evidence
- (ii) Security Lighting
- (iii) Search Room
- (iv) Perimeter Wall.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

1. औद्योगिक सुरक्षेचा अर्थ, संकल्पना आणि महत्व स्पष्ट करा. [20]

किंवा

फौजदारी स्वरूपाचे गुन्हे व त्यावरील प्रतिबंधात्मक उपाय विशद करा.

2. औद्योगिक हेरगिरीचे वर्णन करा. [20]

किंवा

चौकशी म्हणजे काय ? ती कशी केली जाते ?

3. औद्योगिक सुरक्षेचे नियोजन व अंमलबजावणी स्पष्ट करा. [20]

किंवा

सुरक्षा विभागाची कामे स्पष्ट करा.

4. आग म्हणजे काय ? आगीची कारणे स्पष्ट करा. [20]

किंवा

सुरक्षा निरीक्षकाची कर्तव्ये विशद करा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(i) पुरावा

(ii) सुरक्षा प्रकाश व्यवस्था

(iii) झडती कक्ष

(iv) कंपनी सभोवतालची भिंत.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-252

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D.S. S-1(A) : Indian Military System After Independence

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Describe 'Shimla Agreement' [20]

Or

Explain about border dispute of India and Pakistan.

2. Discuss in detail military strength of Indian Forces. [20]

Or

What are the problems of Indianization of British Indian Force ?
Explain.

3. Describe in detail the 'Operation Vijay'. [20]

Or

Evaluate the relationship between India-China after 1962 War.

P.T.O.

4. Explain the background and causes of Kutch operation. [20]

Or

Analyse the India's defence policy since 1947.

5. Write short notes on (any two) : [20]

(i) Indian Economic Power

(ii) Operation Safed Sagar

(iii) Problems of Tibet

(iv) 1974 Nuclear Test.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. 'सिमला करार' विशद करा. [20]

किंवा

भारत आणि पाकिस्तान यांच्यातील सीमावार स्पष्ट करा.

2. भारतीय सेनादलांचे सामर्थ्य यावर चर्चा करा. [20]

किंवा

ब्रिटिश भारतीय सेनेचे भारतीयकरण करण्यातील समस्या कोणत्या ? स्पष्ट करा.

3. 'ऑपरेशन विजय' सविस्तर स्पष्ट करा. [20]

किंवा

इ.स. 1962 च्या युद्धानंतरच्या भारत-चीन संबंधाचे मूल्यमापन करा.

4. 'कच्छ कार्यवाहीची' पार्श्वभूमी आणि कारणे स्पष्ट करा. [20]

किंवा

1947 पासून भारताच्या संरक्षण धोरणाचे विश्लेषण करा.

5. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

(i) भारतीय आर्थिक क्षमता

(ii) ऑपरेशन सफेद सागर

(iii) तिबेट समस्या

(iv) 1974 ची आण्विक चाचणी.

[5101]-EXT-252

D.S. S-1(B) : Maratha Military System

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the causes of downfall of Maratha Power. [20]

Or

Describe the role of Jijabai and Dadoji Kondadev in making Shivaji.

2. Describe the Third Battle of Panipat (1761 A.D.). [20]

Or

Explain the Raid of Shahistekhan.

3. State the military leadership of Sambhaji. [20]

Or

Describe the Maratha Military Organisation under the Shivaji.

4. State the role of Santaji and Dhanaji in the war of Maratha independence. [20]

Or

Describe the First Anglo-Maratha War.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (i) Guerrilla tactics
- (ii) Objectives of Karnataka Campaign
- (iii) Kanhoji Angre
- (iv) Rajaram.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. मराठी सत्तेच्या पतनाची कारणे स्पष्ट करा. [20]

किंवा

शिवाजी महाराजांच्या जडणघडणीत जिजाबाई व दादोजी कोंडदेवांची भूमिका विशद करा.

2. 1761 च्या पानिपतच्या तिसऱ्या लढाईचे वर्णन करा. [20]

किंवा

शाहिस्तेखानावरील हल्ल्याचे वर्णन करा.

3. संभाजी महाराजांचे लष्करी नेतृत्व सांगा. [20]

किंवा

शिवाजी महाराजांच्या नियंत्रणाखालील मराठ्यांच्या लष्करी संघटनेचे वर्णन करा.

4. संताजी व धनाजी यांची मराठ्यांच्या स्वातंत्र्य युद्धातील भूमिका सांगा. [20]

किंवा

इंग्रज-मराठा पहिल्या युद्धाचे वर्णन करा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(i) गनिमी कावा

(ii) कर्नाटक मोहीमेची उदिष्टे

(iii) कान्होजी आंग्रे

(iv) राजाराम.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
---------------------	--

EXT-[5101]-253

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

D-S. S-2 (A) (International Relations)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Describe the role of WTO in International relations. [20]

Or

Explain the role of Informational law in World Peace.

2. Describe the development of Cold War since 1945 to 1991. [20]

Or

Explain the role of non-alignment in International relations.

3. Explain in detail International political economy. [20]

Or

Explain the aims and objectives of Diplomacy.

4. Describe the role of decision making theories in International Relations. [20]

P.T.O.

Or

Explain the United Nations' role of world peace.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (1) Disarmament
- (2) Game theory
- (3) GATT
- (4) Bretten Woods System.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. आंतरराष्ट्रीय संबंधातील जागतिक व्यापार संघटनेची भूमिका विशद करा. [20]

किंवा

जागतिक शांततेतील आंतरराष्ट्रीय कायद्याची भूमिका स्पष्ट करा.

2. इ.स. 1945 ते 1991 पर्यंतचा शितयुद्धाचा विकास विशद करा. [20]

किंवा

अलिप्त राष्ट्रांची आंतरराष्ट्रीय संबंधातील भूमिका स्पष्ट करा.

3. आंतरराष्ट्रीय राजकिय अर्थव्यवस्था सविस्तर स्पष्ट करा. [20]

किंवा

राजनयाची ध्येय आणि उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

4. आंतरराष्ट्रीय संबंधातील निर्णयगृही सिद्धान्तांची भूमिका विशद करा. [20]

किंवा

जागतिक शांततेतील संयुक्त राष्ट्रांची भूमिका स्पष्ट करा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- (1) निःशस्त्रीकरण
- (2) खेळ सिद्धान्त
- (3) गॅट
- (4) ब्रिटन वूड्स व्यवस्था.

EXT-[5101]-253

D-S. S-2 (B) (International Security)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Describe the origin and development of Cold War. [20]

Or

Explain the effects and measures of Cyber Crimes.

2. Describe the nature and effects of ethnic conflicts. [20]

Or

Explain the security problems and characteristics of post-cold war scenario.

3. Describe the nature and problems of arms control and disarmament. [20]

Or

Describe the detailed meaning and concept of National and International Security.

4. Explain the causes and effects of terrorism. [20]

Or

What is balance of power ? Explain the types of balance of power.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (1) Environmental problems
- (2) Functions of Diplomats
- (3) Concept of non-alignment
- (4) New Cold War.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. शीतयुद्धाचा उगम व विकास विशद करा. [20]

किंवा

सायबर गुन्ह्यांचे परिणाम व उपाय स्पष्ट करा.

2. वांशिक संघर्षाचे स्वरूप आणि परिणाम विशद करा. [20]

किंवा

शीतयुद्धोत्तर काळातील सुरक्षेच्या समस्या व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

3. शस्त्रास्त्र नियंत्रण व निःशस्त्रीकरणाचे स्वरूप व समस्या विशद करा. [20]

किंवा

राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय सुरक्षेचा अर्थ व संकल्पना सविस्तर विशद करा.

4. दहशतवादाची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा. [20]

किंवा

सत्ता संतुलन म्हणजे काय ? सत्ता संतुलनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही दोन) :

[20]

- (1) पर्यावरणीय समस्या
- (2) राजनयज्ञाची कार्ये
- (3) अलिप्ततेची संकल्पना
- (4) नवीन शीत युद्ध.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—4

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-255

S.Y. B.A. EXAMINATION, 2017

COMMERCE

G-II : Business Accounting

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

- N.B. :—** (i) All questions are compulsory.
(ii) Figures to the right indicate full marks.
(iii) Use of calculator is allowed.

1. Answer the following questions (any *two*) : [20]
- (a) Explain Rules of Journalising.
(b) What is Debit Note and Credit Note ?
(c) Explain objectives of Cost Accounting.
(d) State types of overheads.

2. Journalise the following transactions : [20]

2016

- 1 Jan. Started business with cash Rs. 80,000.
5 Jan. Paid for stationery Rs. 5,000.

P.T.O.

- 8 Jan. Purchased goods for cash Rs. 1,000.
- 10 Jan. Sold goods to Vikas for cash Rs. 2,000.
- 15 Jan. Purchased machinery on credit Rs. 1,000 from M/s ABC.
- 17 Jan. Sold goods on credit to Shridhar of Rs. 4,000.
- 18 Jan. Paid for stationery Rs. 3,000.
- 20 Jan. Paid for advertisement Rs. 1,000.
- 22 Jan. Paid salary Rs. 2,000.
- 29 Jan. Withdrew cash for personal use of Rs. 3,000.

3. Describe various types of cash books with its format. [20]

Or

Prepare Cost-Sheet from the following : [20]

	Rs.
Direct Material	50,000
Productive Wages	10,000
Office Staff Salary	10,000
Gas and Water	2,000
Director's Fee	10,000
Carriage Outward	1,000
General Expenses	2,000
Power	3,000
Machine Repairs	2,000

Bad Debts	1,000
Postage	500
Bank Interest	1,000
Income Tax	1,000
Depreciation on Machinery	1,000
Indirect Wages	2,000
Cash Discount	500
Delivery Van Expenses	1,000
Office Lighting	2,000
Factory Lighting	1,000
Sales	1,50,000

4. Explain in detail the purchase procedure. [20]

Or

Prepare Store Ledger Account from the following on the basis of FIFO method : [20]

Purchases

6 Jan. 50 units @ Rs. 5
 20 Jan. 350 units @ Rs. 6
 27 Jan. 200 units @ Rs. 7
 13 Feb. 500 units @ Rs. 8
 20 Feb. 250 units @ Rs. 9
 17 March 200 units @ Rs. 10

Issues

9 Jan. 250 units
22 Jan. 200 units
30 Jan. 200 units
15 Feb. 100 units
22 Feb. 50 units
30 March Missing 10 units

5. Write short notes on (any *four*) : [20]
- (a) Causes of labour turnover
 - (b) LIFO method
 - (c) Objects of book-keeping
 - (d) Trading Account
 - (e) Trial Balance
 - (f) Time Keeping and Time Booking.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

EXT-[5101]-256

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

G-2 : EDUCATION

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* question in **500** words : [20]
 - (a) What is character building ? Explain the role of education in character building.
 - (b) What is heredity and environment ? Explain the importance of heredity and environment in detail.

2. Answer any *one* question in **500** words : [20]
 - (a) Explain the problems in secondary education. Give the suggestions to solve those problems.
 - (b) Describe the John Dewey's problem solving method in detail.

3. Answer any *one* question in **500** words : [20]
 - (a) Explain the statement—'Adolescence is a period of storm'.
 - (b) What is forgetting ? What are the reasons of forgetting ?

P.T.O.

4. Answer any *one* question in **500** words : [20]
- (a) What is inclusive education ? Explain the importance and need of inclusive education.
- (b) What is learning ? Explain the factors affecting learning.
5. Write short notes on the following in **200-250** words each (any *two*) : [20]
- (a) Nature of basic education
- (b) Thorndike's laws of learning
- (c) Laws of heredity
- (d) Importance of secondary education.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]
- (अ) चारित्र्य संवर्धन म्हणजे काय ? चारित्र्य संवर्धनात शिक्षणाची भूमिका सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (ब) अनुवंश व परिस्थिती म्हणजे काय ? अनुवंश व परिस्थितीचे शैक्षणिक महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : [20]
- (अ) माध्यमिक शिक्षणातील समस्या स्पष्ट करा. त्या दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.
- (ब) जॉन ड्युईची समस्या निराकरण पद्धती सविस्तर स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]
(अ) 'कुमारावस्था वादळी अशांतेचा काळ' हे विधान स्पष्ट करा.
(ब) विस्मरण म्हणजे काय ? विस्मरणाची कारणे स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा : [20]
(अ) सर्वसमावेशक शिक्षण म्हणजे काय ? सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
(ब) अध्ययन म्हणजे काय ? अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
5. प्रत्येकी 200 ते 250 शब्दांत थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
(अ) मूलोद्योगी शिक्षण पद्धतीचे स्वरूप
(ब) थॉनडाईकचे अध्ययनविषयक नियम
(क) अनुवंशाचे नियम
(ड) माध्यमिक शिक्षणाचे महत्त्व.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-259

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ENGLISH (General)

Paper II

(Study of English Language and Literature)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Text Prescribed :—

- (i) *Rainbow* : An Anthology of short stories
Ed. Board of Editors, Orient Blackswan.
- (ii) *Linguistics* : An Introduction
Ed. Board of Editors, Orient Blackswan.

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Attempt any *one* of the following in about **100** words each : [10]

- (i) Write a note on the importance of conflict in the plot of a short story.
- (ii) What is the difference between 'round' and 'flat' characters ? Give examples.

P.T.O.

- (b) Attempt any *one* of the following in about **100** words each : [10]
- (i) Comment on the theme of the story 'The Three Questions'.
- (ii) Attempt a character sketch of Joseph Devranche.
- 2.** Write short notes on any *four* of the following : [20]
- (a) Phoneme and Allophones
- (b) Sentence stress
- (c) Central vowels in English
- (d) Manner of articulation
- (e) Uses of falling tone
- (f) Syllable structure.
- 3.** Attempt any *two* of the following in about **100** words each : [20]
- (a) Write a note on the affection between Mini and Kabuliwallah.
- (b) How did the signal man die ?
- (c) Elaborate the themes presented in the story 'Lawley Road'.
- (d) Explain the 'O. Henry Twist' that occurs at the end of the story 'After Twenty Years'.
- 4.** Write short notes on any *two* of the following in about **100** words each : [20]
- (a) Morphemes and Allomorphs
- (b) Types of free morphemes
- (c) Morphology as a branch of linguistics
- (d) Prefixation and suffixation.

5. Write short notes on any *two* of the following in about **100** words each : [20]

(a) Standard English

(b) The concept of Indian English

(c) Code Switching

(d) The concept of Register.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-260

S.Y.B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SPECIAL ENGLISH (S-1)

(Appreciating Drama)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

Texts Prescribed :— (i) The Merchant of Venice by William Shakespeare
(ii) 'A Doll's House' by Henrik Ibsen
(iii) 'The Old Stone Mansion' by Mahesh Elkunchwar

1. Answer any *four* of the following questions : [20]
- (i) Define Comedy. Mention its types.
 - (ii) Explain the importance of stage properties.
 - (iii) Define the term character and state its types.
 - (iv) Explain the nature of Absurd Drama.
 - (v) Plot is the soul of Drama. Explain the statement.
 - (vi) Write a note on Three Unities.
2. Answer any *one* of the following questions : [20]
- (i) Does the final act of 'The Merchant of Venice' succeed in restoring comedy ? Illustrate your answer.
 - (ii) Discuss Antonio's character and his role in the play. 'The Merchant of Venice'.

P.T.O.

3. Answer any *two* of the following questions : [20]
- (i) Discuss the development in the character of Nora from the first scene to the last scene in the play 'A Doll's House'.
 - (ii) How is the arrival of Mrs. Linde and Nora's awakening and transformation important in the play 'A Doll's House'? Substantiate your answer.
 - (iii) Draw a character sketch of Torvald Helmer.
4. Answer any *two* of the following questions : [20]
- (i) Discuss the theme of the play 'The Old Stone Mansion'.
 - (ii) How is the time treated in 'The Old Stone Mansion' ?
 - (iii) Write a detailed note on the female characters in the play 'The Old Stone Mansion'.
5. Answer any *eight* of the following questions : [20]
- (i) Write a short note on the setting of 'The Merchant of Venice'.
 - (ii) What humorous advice does Gratiano offer Antonio ?
 - (iii) Describe the types of characters with reference to the major characters in 'The Merchant of Venice'.
 - (iv) Write a short note on the symbols used in 'The Merchant of Venice'.
 - (v) Write a short note on the character of Parag in the play 'The Old Stone Mansion'.

- (vi) What is the significance of the screening of Dadi in the play 'The Old Stone Mansion' ?
- (vii) Write a short note on the symbolic use of the old tractor in the play 'The Old Stone Mansion'.
- (viii) Briefly state the conflict in the play 'A Doll's House'
- (ix) Write a brief note on the play 'A Doll's House' as a social play.
- (x) What is the significance of the Fancy Dress Competition in the play 'A Doll's House'.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-261

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ENGLISH (Special Paper-II)

(Appreciating Poetry)

(2013 PATTERN)

Text Prescribed : Auroral Musings

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *four* of the following : [20]

- (a) Describe 'Batter My Heart' as a holy sonnet.
- (b) What is the central idea of 'Men Call You Fair' ?
- (c) How does Shakespeare praise his beloved in 'Sonnet 130' ?
- (d) What does the poet appeal to Christ in 'The Coronet' ?
- (e) How are feelings of love and loss expressed in 'Broken Heart' ?
- (f) Comment on the form of 'The Ballad of Sir Patrick spens'.

P.T.O.

2. Answer any *four* of the following : [20]
- (a) Explain 'The Definition of Love' as a metaphysical poem.
 - (b) Discuss the character of Selima, the cat portrayed by Gray.
 - (c) Explain the religious imagery employed in the prescribed lines from 'Rape of the Lock'.
 - (d) Comment on the poem 'Alexander's Feast' as a Pindaric ode.
 - (e) Describe the theme of 'On His Blindness'.
 - (f) Comment on the significance of the last two lines of 'The Invocation'.
3. Answer any *two* of the following : [20]
- (a) Explain 'Ode to the West Wind' as a nature poem.
 - (b) Discuss 'Ulysses' as a dramatic monologue.
 - (c) Discuss the elements of Pre-Raphaelite poetry reflected in 'The Blessed Damozel'.
4. Answer any *two* of the following : [20]
- (a) Comment on the central idea of 'A Noiseless Patient spider'.
 - (b) Elaborate the theme of 'Sailing to Byzantium'.
 - (c) Comment on the treatment of season in 'Ode to Autumn'.

5. Explain with reference to the context any *four* of the following : [20]

(a) Because I could not stop for Death—

He kindly stopped for me—

The carriage held but just ourselves—

And Immortality.

(b) Ah, love, let us be true

To one another !

(c) That's my last Duchess painted on the wall,

Looking as if she were alive. I call

That piece a wonder, now; Fra Pandolf's hands

Worked busily a day, and there she stands.

(d) I met a lady in the meads,

Full beautiful—a faery's child,

Her hair was long, her foot was light,

And her eyes were wild.

(e) No motion has she now, no force;

She neither hears nor sees;

Rolled round in earth's diurnal course,

With rocks, and stoves, and trees.

(f) I would build that dome in air,

That sunny dome ! those caves of ice !

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—7

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-265

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

STATISTICS

**(Statistical Pre-Requisites Applications of Statistics and
Theory of Probability)**

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

- N.B. :—**
- (i) All questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Use of calculator and statistical tables is allowed.
 - (iv) Symbols and abbreviations have their usual meanings.

1. Attempt each of the following :

(a) State whether the following statements are True or False :
[1 each]

- (i) If $A \subset B$, then $P(A/B)$ is 1.
- (ii) STDR is used for comparison of mortality of two populations.
- (iii) If the components in time series are independent, then additive model is suitable.
- (iv) The regression planes coincide if $|R| = 0$.
- (v) Combination is used when order of objects is important.

P.T.O.

- (b) Choose the *correct* alternative : [1 each]
- (i) If $5X_1 - 15X_2 + 20X_3 = 120$ is the equation of regression plane of X_1 on X_2 and X_3 , then β_1 is :
- (A) 15
 - (B) -20
 - (C) 3
 - (D) 4
- (ii) If $X \rightarrow B(n, p)$, then :
- (A) $E(X) > V(X)$
 - (B) $E(X) = V(X)$
 - (C) $E(X) \leq V(X)$
 - (D) $E(X) < V(X)$
- (iii) Which of the following is a pair of mutually exclusive events in drawing single card from a deck of 52 playing cards ?
- (A) A diamond and a queen
 - (B) An even number and red card
 - (C) A spade and an odd number
 - (D) A club and red card
- (iv) In time series analysis the method of moving averages, is used to estimate :
- (A) seasonal variations
 - (B) cyclical variations
 - (C) trend
 - (D) irregular variations

(v) Partial correlation coefficient lies between :

(A) $-\infty$ to 0

(B) -1 to +1

(C) 0 to 1

(D) $-\infty$ to $+\infty$

(c) Answer in brief : [5×2=10]

(i) If $\binom{11}{4} = 330$, then find the value of $\binom{11}{7}$.

(ii) Give classical definition of probability.

(iii) What is meant by standardized random variable ?

(iv) If $R_{1,23} = 1$, then show that $R_{2,13} = 1$.

(v) Define Infant Mortality Rate.

2. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

(a) Define cumulative distribution function (c.d.f.) of a discrete random variable. Also state its important properties.

(b) Let $X \rightarrow \text{Poisson}(m)$, then show that both mean and variance of X are same.

(c) The probability that a contractor will get a contract of plumbing is 0.4 and the probability that he will get contract of electricity is 0.3. If the probability that he will get at least one of the contract is 0.6, what is the probability that he will get :

(i) both the contracts

(ii) only one contract.

- (d) The probability distribution of a discrete random variable X is as follows :

X	$P(X)$
0	0.35
1	0.15
2	0.3
3	0.2

Find :

- (i) $P(X < 1)$
 - (ii) $P(1 \leq X \leq 3)$
 - (iii) C.d.f. of X
 - (iv) Median of X .
- (e) Derive the formula for the partial correlation coefficient $r_{12.3}$ in terms of total correlation coefficients.
- (f) What do you understand by 'Secular trend' ? Give *one* example. Describe the term 'Business cycle' arising in time series analysis.

3. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

- (a) Define bivariate discrete random variable. Give *two* practical situations when use of bivariate random variable is needed.

- (b) Estimate trend by using 5 yearly moving average for the following data :

Year	Sales (in '000 ₹)
2007	50
2008	82
2009	65
2010	86
2011	70
2012	52
2013	90
2014	65
2015	87

- (c) Define partial correlation. If $r_{12} = 0.7$, $r_{13} = r_{23} = 0.5$, then compute $R_{1.23}$.
- (d) The probabilities that a man fishing at a particular place will catch 1, 2, 3, 4 fish are 0.4, 0.3, 0.15, 0.15 respectively. What is the expected number of fish caught ?
- (e) (i) State additive property of binomial distribution.
(ii) If X and Y are independent binomial variables with $X \rightarrow B(5, 0.5)$ and $Y \rightarrow B(7, 0.5)$. Find :
(i) $P[X + Y \leq 3]$
(ii) $P[3(X + Y) > 15]$.
- (f) Define S.T.D.R. using direct and indirect method. Also state its merits.

4. Attempt any *two* of the following : [2×10=20]

(a) Describe fitting of AR(1) model in Time Series model.

(b) (i) State any *four* practical situations where multiple regression can be used.

(ii) $r_{12} = r_{13} = r_{23} = \rho$, then show that :

$$1 - R_{1.23}^2 = \frac{(1 - \rho)(1 + 2\rho)}{1 + \rho}.$$

(c) Define a discrete uniform probability distribution. Find its mean and variance. Also explain why the distribution is said to be rectangular distribution.

(d) The following are the means, standard deviations and correlation coefficient obtained for three characteristics X_1 , X_2 and X_3 :

$\bar{X}_1 = 103$	$\sigma_1 = 10$	$r_{12} = 0.4$
$\bar{X}_2 = 94$	$\sigma_2 = 3$	$r_{13} = -0.7$
$\bar{X}_3 = 100$	$\sigma_3 = 4$	$r_{23} = -0.2$

(i) Obtain the equation of X_1 on X_2 and X_3 .

(ii) Estimate X_1 when $X_2 = 98$ and $X_3 = 110$.

5. Attempt any *one* of the following :

(a) (i) Define G.R.R. and N.R.R. [7+13]

Also interpret the cases :

(1) N.R.R. = 1

(2) N.R.R. > 1

(3) N.R.R. < 1.

- (ii) Calculate G.R.R. and N.R.R. for the following data and interpret :

Age Group	Female Population	No. of Female births
15—19	15,000	150
20—24	15,500	220
25—29	16,000	325
30—34	14,500	200
35—39	16,000	140
40—44	13,000	90

- (b) The joint probability distribution of (X, Y) is as given below : [20]

X / Y	-2	0	2
0	0.1	0.15	0.05
1	0.05	0.25	0.1
2	0.1	0.15	0.05

Find :

- (i) Marginal probability distributions of X and Y.
- (ii) Conditional probability distribution of X given $Y = 0$.
- (iii) $E(X)$ and $E(Y)$.
- (iv) $\text{Var}(X)$ and $\text{Var}(Y)$.
- (v) $\text{Corr}(X, Y)$.
- (vi) Are X and Y independent ?

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—10

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-266

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017
LOGIC AND METHODOLOGY OF SCIENCE
(G-II Formal and Relational Logic)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Explain using relevant examples, the method of proving invalidity of invalid arguments. [10]
- (b) Prove invalidity of the following arguments : [10]
- (i) (x) (Ax \supset Bx)
- (x) (Ax \supset Cx) \therefore (x) (Bx \supset Cx)
- (ii) (x) (Ax \cdot \sim Mx)
- (x) (Cx \supset Mx) \therefore (x) (Cx \cdot \sim Ax)

Or

- (a) Explain preliminary and revised version of the rule of U.G. [10]
- (b) Symbolize the following propositions using symbols in brackets : [10]
- (i) All fruits and vegetables are nutritious. (Fx, Vx, Nx)
- (ii) Only women can apply. (Wx, Ax)

P.T.O.

- (iii) A few horses are gentle. (Hx, Gx)
- (iv) Not every student is intelligent. (Sx, Ix)
- (v) No green bananas are ripe. (Gx, Bx, Rx)

2. (a) State and explain all the preliminary requirements for the Axiomatic system P.M. [10]
- (b) Prove the following theorems with the help of the axioms given below : [10]

Axioms	Theorems
(i) $(p \vee p) \supset p$	(1) $(p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
(ii) $q \supset (p \vee q)$	(2) $p \vee \sim q$
(iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$	(3) $(p \supset \sim q) \supset \sim p$
(iv) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$	(4) $\sim p \vee p$
(v) $(q \supset r) \supset ((p \vee q) \supset (p \vee r))$	

Or

- (a) State and explain the properties of dyadic relations. [10]
- (b) Explain fully the notion of propositional function and state the methods of obtaining propositions from propositional functions. [10]

3. (a) Explain the modern criticism of the traditional square of opposition. [10]

(b) Prove validity of the following arguments : [10]

(i) Harry is taller than Malfoy. Ron is taller than Harry.
Therefore Ron is taller than Malfoy. (Txy-x is taller
Than y; h, m, x).

(ii) (x) (Cab \supset Dxb)

(\exists x) Dxb \supset (\exists y) Dby \therefore (\exists x) (Cax) \supset (\exists y)Dby

Or

(a) Explain consistency, completeness and independence as characteristics of an axiomatic system. [10]

(b) Symbolize the following propositions using symbols given in brackets : [10]

(i) If anything is lost, it will be found and returned.

(Cx, Fx, Rx)

(ii) If any mangoes are yellow, then all yellow mangoes are ripe.

(Yx, Mx, Rx)

(iii) Either something will remain or everything will be destroyed.

(Rx, Dx)

(iv) Lions have horse and Rabbits have wings.

(Lx, Hx, Rx, Wx)

(v) If all cats are stupid, then Thomas is stupid.

(Cx, Sx, t)

4. Prove validity of the following arguments : [20]

(i) (x) (Fx \supset Gx)

(\exists x) (Fx \cdot \sim Gx) \therefore (\exists x) (Gx \cdot \sim Fx)

(ii) (x) (Vx \supset Wx)

(x) (Wx \supset \sim Xx) \therefore (x) (Xx \supset \sim Vx)

(iii) (x) (Px \supset Qx)

Pm \therefore Qm \vee Rm

(iv) (x) (Rx \supset \sim Sx)

(x) (Qx \supset Sx)

(x) Rx \therefore (x) \sim Qx

Or

(a) Explain the structure of a relational proposition using relevant examples and state its kinds according to the number of relations. [10]

(b) Symbolize the following propositions using symbols given in brackets : [10]

(i) Mary does not love John. (L_{xy} = x loves y; j, m)

(ii) Delhi is to the North of Pune.

(N_{xy} = x is to the north of y, d, p)

(iii) Everything attracts something. (A_{xy} = x attracts y)

(iv) Whoever is a friend of Ron is a friend of Harry.

(F_{xy} = x is the friend of y, r, h)

(v) If Fred is smarter than George, then George is not smarter than Fred. (S_{xy} = x is smarter than y, g, f)

5. Write short notes on any *four* of the following : [20]

(1) Revised rule of U.I.

(2) Quantification and Instantiation

(3) Formal Deductive System

(4) Enthymenical Arguments

(5) Identity as a dyadic relation

(6) Predicate symbols.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. (अ) अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करण्याची पद्धत योग्य उदाहरण देऊन स्पष्ट करा. [10]

(ब) खालील युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा : [10]

(i) (x) (Ax \supset Bx)

(x) (Ax \supset Cx) \therefore (x) (Bx \supset Cx)

(ii) (x) (Ax \cdot \sim Mx)

(x) (Cx \supset Mx) \therefore (x) (Cx \cdot \sim Ax)

किंवा

(अ) सर्ववाची सामान्यीकरणाच्या नियमाची प्राथमिक आणि सुधारित आवृत्ती स्पष्ट करा. [10]

(ब) कंसात दिलेल्या चिन्हांचा वापर करून खालील विधाने चिन्हांकित करा : [10]

(i) सर्व फले व भाज्या पौष्टिक असतात. (Fx, Vx, Nx)

(ii) केवळ महिला अर्ज करू शकतात. (Wx, Ax)

- (iii) काही घोडे मवाल असतात. (Hx, Gx)
- (iv) सर्वच विद्यार्थी हुषार नसतात. (Sx, Ix)
- (v) एकही हिरवे केले पिकलेले नसते. (Gx, Bx, Rx)

2. (अ) पी.एम. प्रणालीच्या प्राथमिक आवश्यकता स्पष्ट करा. [10]
- (ब) खालील प्रमेये मूलाधारांच्या आधारे सिद्ध करा : [10]

मूलाधार	प्रमेये
(i) $(p \vee p) \supset p$	(1) $(p \supset \sim q) \supset (q \supset \sim p)$
(ii) $q \supset (p \vee q)$	(2) $p \vee \sim q$
(iii) $(p \vee q) \supset (q \vee p)$	(3) $(p \supset \sim q) \supset \sim p$
(iv) $(p \vee (q \vee r)) \supset (q \vee (p \vee r))$	(4) $\sim p \vee p$
(v) $(q \supset r) \supset ((p \vee q) \supset (p \vee r))$	

किंवा

- (अ) द्वित्व संबंधाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]
- (ब) विधानीय फलनाची संकल्पना स्पष्ट करून विधानीय फलनापासून विधाने मिळवण्याच्या पद्धती सांगा. [10]
3. (अ) पारंपारिक विधानविरोधाच्या चौरसावरील आधुनिक टीका स्पष्ट करा. [10]

(ब) खालील युक्तिवादांची युक्तता स्पष्ट करा : [10]

(i) हॅरी हा मालफॉयपेक्षा उंच आहे. रॉन हा हॅरीपेक्षा उंच आहे. म्हणून रॉन हा मालफॉयपेक्षा उंच आहे. ($Txy-x$ हा y पेक्षा उंच आहे, h, m, x).

(ii) (x) $(Cab \supset Dxb)$

$(\exists x) Dxb \supset (\exists y) Dby \quad \therefore (\exists x) (Cax) \supset (\exists y) Dby$

किंवा

(अ) पी.एम. प्रणालीची सुसंगतता, संपूर्णता आणि स्वतंत्रता ही वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [10]

(ब) खालील विधाने कंसात दिलेल्या चिन्हांचा वापर करून चिन्हांकित करा : [10]

(i) जर काही हरवले तर ते सापडेल व परत केले जाईल.

(Cx, Fx, Rx)

(ii) जर काही आंबे पिवळे असतील, तर सर्व पिवळे आंबे पिकलेले असतील.

(Yx, Mx, Rx)

(iii) एकतर काहीतरी उरेल किंवा सर्वच नाश पावेल. (Rx, Dx)

(iv) सिंहांना शिंग असतात व सशांना पंख असतात. (Lx, Hx, Rx, Wx)

(v) जर सर्व मांजरी मूर्ख असल्या तर थॉमस मूर्ख आहे. (Cx, Sx, t)

4. खालील युक्तिवादांची युक्तता सिद्ध करा : [20]

(i) (x) $(Fx \supset Gx)$

$(\exists x) (Fx \cdot \sim Gx) \quad \therefore (\exists x) (Gx \cdot \sim Fx)$

(ii) $(x) (Vx \supset Wx)$

$(x) (Wx \supset \sim Xx) \quad \therefore (x) (Xx \supset \sim Vx)$

(iii) $(x) (Px \supset Qx)$

$Pm \quad \therefore Qm \vee Rm$

(iv) $(x) (Rx \supset \sim Sx)$

$(x) (Qx \supset Sx)$

$(x) Rx \quad \therefore (x) \sim Qx$

किंवा

(अ) संबंधवाची विधानाची संरचना संगत उदाहरण व संबंधाचा प्रकार स्पष्ट करा. [10]

(ब) खालील विधानांचे चिन्हांकन करा : [10]

(i) मेरीचे जॉनवर प्रेम नाही. ($Lxy = x$ चे y वर प्रेम आहे, j, m)

(ii) दिल्ली ही पुण्याच्या उत्तरेला आहे.

($Nxy = x$ हे y च्या उत्तरेला आहे, d, p)

(iii) सर्व गोष्टी काही गोष्टींना आकर्षित करतात.

($Axy = x$ हे y ला आकर्षित करते)

(iv) जो रॉनचा मित्र आहे, तो हॅरीचा ही मित्र आहे.

($Fxy = x$ हा y चा मित्र आहे, r, h)

(v) जर फ्रेड हा जॉर्जपेक्षा चुणचुणीत असेल, तर जॉर्ज फ्रेडपेक्षा चुणचुणीत नसेल.

($Sxy = x$ हा y पेक्षा चुणचुणीत आहे, g, f)

5. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]

- (1) सर्ववाची उदाहरणीकरणाच्या (U.I.) नियमाची सुधारित आवृत्ती
- (2) सामान्यीकरण व उदाहरणीकरण
- (3) आकारिक नैगमनिक प्रणाली
- (4) निगमनिका
- (5) तादात्म्य : एक द्वित्व संबंध
- (6) विधेय तर्कशास्त्रातील चिन्हे.

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-267

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

General Paper 2

(Group-A) : Population and Society

Or

(Group-B) : Social Welfare and Social Legislation in India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

(iii) Attempt Group 'A' *or* Group 'B'.

(Group-A) : Population and Society

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(1) Explain the scope and importance of population studies.

(2) Explain the importance of population education in India.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(1) Write the characteristics of Indian Population.

(2) Explain the success and failure of Population Policy in India.

P.T.O.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (1) Explain the demographic transition theory.
 - (2) Write the sources of population data.
4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (1) Explain the types and consequences of migration.
 - (2) Describe fertility. Describe the factors affecting fertility.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (1) Human Development Report
 - (2) Importance of Sex Education
 - (3) National Sample Survey
 - (4) PCPNDT (Pre-Conception and Pre-Natal Diagnostic Techniques).

OR

(Group-B) : Social Welfare and Social Legislation in India

- N.B. :-**
- (i) *All* questions are compulsory.
 - (ii) Figures to the right indicate full marks.
 - (iii) Attempt Group 'A' or Group 'B'.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (1) Explain the history of social welfare in India.
 - (2) Discuss the role of NGO in dealing with the marginalised group.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(1) Write the policy of protective discrimination against SC's in India.

(2) Explain the various issues and problems of women in India.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(1) Write the meaning and characteristics of welfare state.

(2) Explain the various issues of children in India.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(1) Discuss the issues and problems of Adivasis in India.

(2) Explain the UN Declaration of the Rights of Persons with disabilities.

5. Write short notes on (any *two*) : [20]

(1) Fundamental Rights

(2) PCPNDT Act, 1994

(3) PESA Act, 1996

(4) Child Trafficking.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) गट-‘अ’ किंवा गट ‘ब’ प्रश्नपत्रिका सोडवावी.
(iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

(Group-A) : Population and Society

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
 - (1) लोकसंख्या अभ्यासाची व्याप्ती व महत्व स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील लोकसंख्या शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
 - (1) भारतीय लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - (2) भारतीय लोकसंख्या धोरणाचे यश व अपयश स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
 - (1) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - (2) लोकसंख्येची माहिती मिळविण्याची साधने लिहा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
 - (1) स्थलांतराचे प्रकार व परिणाम स्पष्ट करा.
 - (2) जननाची व्याख्या, जननावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची वर्णन करा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (1) मानव विकास अहवाल
 - (2) लैंगिक शिक्षणाचे महत्व
 - (3) राष्ट्रीय नमुना सर्व्हेक्षण
 - (4) पी.सी.पी.एन.डी.टी. (प्री-कन्सेप्शन अँड प्री-नॅटल डायग्नोस्टिक टेक्निक्स) लिंग निदान चाचणी प्रतिबंधक कायदा.

किंवा

(Group-B) : Social Welfare and Social Legislation in India

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
 - (1) भारतातील सामाजिक कल्याणाचा इतिहास स्पष्ट करा.
 - (2) सीमांतिक समुहांची हाताळणी करताना स्वयंसेवी संघटनांच्या भूमिकेची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
 - (1) भारतातील अनुसूचित जातींसाठीच्या घटनात्मक तरतुदी आणि विभेदन स्पष्ट करा.
 - (2) भारतातील स्त्रियांचे प्रश्न व समस्या स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
 - (1) कल्याणकारी राज्याचा अर्थ व वैशिष्ट्ये लिहा.
 - (2) भारतातील लहान मुलांचे विविध प्रश्न स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (1) भारतातील आदिवासींचे प्रश्न व समस्यांची चर्चा करा.
 - (2) अंध व अपंगासाठीचे युनोचे घोषणापत्र स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (1) मुलभूत अधिकार
 - (2) लिंगनिदान चाचणी प्रतिबंध कायदा, 1994
 - (3) अनुसूची क्षेत्रातील पंचायत विस्तार कायदा, 1996
 - (4) बालविक्रय.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-268

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

(S-1 : Foundations of Sociological Thought)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Discuss the contribution of French Revolution in emergence of Sociology.
 - (ii) Explain Karl Marx's theory of Historical Materialism.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Explain Max Weber's theory of social action.
 - (ii) Elaborate Emile Durkheim's thoughts of social facts.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Explain M. N. Srinivas's concept of Dominant Caste.
 - (ii) Discuss Dr. B. R. Ambedkar's theory of origin of caste.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(i) Write the characteristics of caste by Dr. G. S. Ghurye.

(ii) Discuss the social background of Indian Nationalism.

5. Write short notes on (any *two*) : [20]

(i) Indology (Dr. G. S. Ghurye)

(ii) Enlightenment

(iii) Egoistic Suicide (Emile Durkheim)

(iv) Positivism (August Comte).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(i) समाजशास्त्राच्या निर्मितीतील फ्रेंच राज्यक्रांतीच्या योगदानाची चर्चा करा.

(ii) कार्ल मार्क्स चा ऐतिहासिक भौतिकवादाचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]

(i) वेबरचा सामाजिक क्रियेचा सिद्धान्त स्पष्ट करा.

(ii) एमिल डरखाईमचे सामाजिक तथ्यांचे विचार विशद करा.

3. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (i) एम. एन. श्रीनिवास यांची प्रभावी जात ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ii) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या जातीच्या उत्पत्तीच्या सिद्धान्ताची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणताही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (i) डॉ. घूर्ये यांनी सांगितलेली जातीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (ii) भारतीय राष्ट्रवादाच्या सामाजिक पार्श्वभूमीची चर्चा करा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही **दोन**) : [20]
- (i) प्राच्यविद्या (डॉ. जी. एस. घूर्ये)
- (ii) प्रबोधन
- (iii) आत्मकेंद्रित आत्महत्या (एमिल डरखाईम)
- (iv) प्रत्यक्षवाद (ऑगस्ट कॉम्ट).

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-269

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SOCIOLOGY

Paper II (Special)

(Indian Society : Issues and Problems)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Describe the meaning and causes of social problems.
 - (b) Explain the nature and causes of caste inequality and discrimination.
2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Elaborate the aspects of Gender discrimination.
 - (b) Describe the meaning and problems of Religious Minorities.
3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) Write the causes and effects of Regional-inblance.
 - (b) Explain the meaning and causes of Juvenile delinquency.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (a) Discuss the problems and issues of youths.
- (b) Write the role of state in dealing with social problems.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (a) Domestic violence against women
- (b) Religious fundamentalism
- (c) White collar crime
- (d) Civil society organization.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (a) सामाजिक प्रश्नांचा अर्थ व कारणे विशद करा.
- (b) जाती विषमता आणि भेदभावाचे स्वरूप व कारणे स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (a) लिंगभाव असमानतेच्या घटकांचे वर्णन करा.
- (b) धार्मिक अल्पसंख्याकतेचा अर्थ व समस्या स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(a) प्रांतीय असमानतेची कारणे व परिणाम लिहा.
(b) बालगुन्हेगारीचा अर्थ व कारणे स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(a) युवकांच्या समस्या व मुद्द्यांची चर्चा करा.
(b) सामाजिक समस्यांच्या सोडवणुकीसाठी राज्याची भूमिका लिहा.
5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
(a) महिलांविरुद्ध घडणारा कौटुंबिक हिंसाचार
(b) धार्मिक मुलतत्ववाद
(c) पांढरपेशिय गुन्हेगारी
(d) नागरी समाज संघटन.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—11

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-274

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

APPLIED STATISTICS

(General-II)

(Applications of Statistics and Theory of Probability)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

(iii) *Use of statistical tables and calculator is allowed.*

(iv) *Symbols have their usual meaning.*

(v) *Graph paper will be supplied on request.*

1. Attempt each of the following :

(a) State whether each of the following statement is True or False : [1 each]

(i) $R_{1.23}^2 = 1$ means there is perfect linear relationship between X_1 , X_2 , and X_3 .

(ii) The number of permutations of n things when n_1 of them are of one kind and n_2 of another kind is $\frac{n!}{n_1! * n_2!}$.

P.T.O.

- (iii) Crude death rate (CDR) provides the probability of surviving a person during the year under reference.
- (iv) The variance of binomial distribution exceed $\frac{n}{4}$.
- (v) Moving average method is used not only for determining trend values but also seasonal, cyclical and irregular variations.
- (b) Choose *correct* alternative in the following : [1 each]
- (i) The multiple correlation coefficient is invariant under the change of :
- (A) origin
 - (B) scale
 - (C) origin and scale
 - (D) neither origin nor scale
- (ii) A number is selected at random from the set of numbers {11, 12,, 99}. What is the probability that selected number contains the digit 9 ?
- (A) 19/89
 - (B) 18/89
 - (C) 1/10
 - (D) 11/100

- (iii) Which of the following is *not* a discrete random variable ?
- (A) Number of students present in the class
 - (B) Number of persons possessing 'O-ve' blood group in a blood donation camp
 - (C) Number of daughters born to a couple until they get son
 - (D) Weight of a new born baby
- (iv) Mortality condition or health conditions of persons in two towns are compared by :
- (A) Specific death rate
 - (B) Crude death rate
 - (C) Standardized death rate
 - (D) None of the above
- (v) If A and B are independent events with
- $$P(A) = 0.4 \text{ and } P(B) = 0.5$$
- then $P(A' \cap B)$ is :
- (A) 0.03
 - (B) 0.9
 - (C) 0.1
 - (D) 0.3

(c) Answer in brief : [2 each]

- (i) Explain the classical definition of probability and its limitation.
- (ii) Explain notion of multiple and partial correlation.
- (iii) Explain meaning and usefulness of time series analysis.
- (iv) State any *two* real life situations where the Binomial distribution and Poisson distribution can be applied.
- (v) Explain any *two* methods of obtaining vital statistics.

2. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

(a) Calculate seasonal indices for the following data by simple average method :

Year	Quarter			
	I	II	III	IV
1999	72	68	80	70
2000	76	70	82	74
2001	74	66	84	80
2002	76	74	84	78
2003	78	74	86	82

(b) In a trivariate distribution

$$\sigma_1^2 = 4, \sigma_2^2 = \sigma_3^2 = 9,$$

$$r_{12} = 0.7, r_{13} = r_{23} = 0.5.$$

Find $R_{1.23}$, $r_{13.2}$ and $\sigma_{1.23}$.

(c) Find the probability of drawing an ace, a king and a queen card in this order from a well shuffled pack of 52 playing cards. The cards are not replaced back to the pack.

(d) Explain the following components of time series :

(i) Seasonal variation

(ii) Cyclical variation.

(e) Given the following time series data. Find out the trend by the least square method :

Year	Sales ('000 Rs.)
2000	5
2001	7
2002	9
2003	10
2004	12

(f) Explain the concept of random experiment and sample space with its types.

3. Attempt any *four* of the following : [4×5=20]

(a) Describe the method of estimating trend by moving average method and graphical method.

(b) An instructor of mathematics wished to determine the relationship of grades on quizzers given during the semester calling X_1 , X_2 and X_3 the grades of a student on the first quiz, second quiz and final examination respectively. He obtained the following results for 120 students :

$$\bar{X}_1 = 6.8, \bar{X}_2 = 7.0 \text{ and } \bar{X}_3 = 74$$

$$\sigma_1 = 1.0, \sigma_2 = 0.80 \text{ and } \sigma_3 = 9$$

$$r_{12} = 0.6, r_{13} = 0.70 \text{ and } r_{23} = 0.65$$

(i) Obtain the least squares regression equation of X_3 on X_1 and X_2 .

(ii) Estimate the value of X_3 when

$$X_1 = 9 \text{ and } X_2 = 7.$$

- (c) Ten students are seated at random in a row. Find the probability that two particular students are seated side by side.
- (d) Explain probability model. State the axioms of probability.
- (e) Define independence of two events. Given that :

$$P(A) = \frac{3}{8}, P(B) = \frac{5}{8}, \text{ and } P(A \cup B) = \frac{3}{4},$$

find :

$$P(A/B) \text{ and } P(B/A).$$

Check whether the events A and B are independent.

- (f) Explain notion of multiple regression. Is it possible to get the following from a set of experimental data ?

$$r_{12} = 0.6, r_{31} = -0.50 \text{ and } r_{23} = 0.8.$$

4. Attempt any *two* of the following : [2×10=20]

- (a) (i) Explain the following terms :

(I) Two-dimensional discrete random variable (r.v.)

(II) Cumulative distribution function (c.d.f.) and its properties of r.v.x.

- (ii) Define binomial distribution. In a Binomial distribution, the mean and standard deviations are 12 and 2 respectively. Find n and p .
- (b) (i) Two bad oranges are accidentally mixed with ten good ones. Three oranges are drawn at random, without replacement from this lot. Find probability distribution of bad oranges drawn at random. Hence find mean and variance for the number of bad oranges. [7]
- (ii) Discuss in brief discrete uniform distribution. State any *two* real life situations where this distribution can be applied. [3]
- (c) The joint distribution of (X, Y) is given below :

X	Y		
	0	1	2
0	$\frac{1}{4}$	0	$\frac{1}{4}$
1	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$

Compute the correlation coefficient between X and Y and interpret.

- (d) (i) Calculate G.R.R. and N.R.R. for the following data and interpret : [6]

Age Group	No. of Women	Mortality Rate
15—19	16000	0.09
20—24	15000	0.1
25—29	16500	0.11
30—34	14000	0.12
35—39	16000	0.13
40—44	12000	0.14

- (ii) Suppose X and Y are independent Poisson random variables with mean 2 and 4 respectively. Find : [4]

$$P\left[\frac{X + Y}{2} < 1\right] \text{ and } P[3(X + Y) \geq 9].$$

5. Attempt any *one* of the following : [1×20=20]

- (a) (i) Compute variance of X for the following probability distribution : [6]

$$P(X) = \frac{x^2}{30}; x = 0, 1, 2, 3, 4.$$

- (ii) Explain the following terms related to demography : [8]

(I) Standardized death rate

(II) Age-specific death rate

(III) General fertility rate

(IV) Age-specific fertility rate.

(iii) The joint p.m.f. of X and Y is : [6]

X	Y		
	0	1	2
-1	$\frac{1}{6}$	0	$\frac{1}{12}$
1	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{6}$

Find :

$$E(Y|X = 1) \text{ and } E(Y^2|X = 1).$$

(b) (i) Explain the concept of marginal and conditional probability distribution. [5]

(ii) For the following probability distribution : [8]

X	Y		
	1	2	3
1	$\frac{1}{27}$	$\frac{5}{27}$	$\frac{3}{27}$
2	$\frac{4}{27}$	$\frac{3}{27}$	$\frac{2}{27}$
3	$\frac{4}{27}$	$\frac{2}{27}$	$\frac{3}{27}$

Compute :

(I) $E(27X^2 + 9Y^2 - 156)$

(II) $E(X^2 | Y = 1)$.

- (iii) Three percent of a given lot of manufactured parts are defective. What is the probability that in a sample of four items none will be defective ? [4]
- (iv) Discuss the need of vital statistics. [3]

Total No. of Questions—5+5]

[Total No. of Printed Pages—6

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-275

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY (Gen-II)

(Introduction to Applied Ethics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the nature and significance of Applied ethics. [20]

Or

Critically discuss issues about animal rights.

2. Briefly discuss the principles of medical ethics. [20]

Or

Discuss ethical issues regarding capital punishment.

3. Explain the nature of friendship. Discuss elaborately Aristotle's views about friendship. [20]

Or

Discuss the liberal and conservative views on homo sexuality.

P.T.O.

4. What according to you is meant by the abusing of one's own official position ? Explain. [20]

Or

Explain the nature of media ethics and state the role of media in Democracy.

5. Write short notes on (any two) : [20]
- (i) Hippocratic oath
 - (ii) Traditional view of marriage and family
 - (iii) Concept of corporate social responsibility
 - (iv) Ringer's view about friendship.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. उपयोजित नीतिशास्त्राचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा. [20]

किंवा

प्राण्यांच्या हक्कासंदर्भात चिकित्सक चर्चा करा.

2. वैद्यकिय नीतिशास्त्राच्या तत्त्वांवर सविस्तर चर्चा करा. [20]

किंवा

फाशीच्या शिक्षेसंदर्भातील नैतिक मुद्द्यांवर चर्चा करा.

3. मैत्रीचे स्वरूप स्पष्ट करा व मैत्रीविषयीच्या अॅरिस्टोटलच्या मतावर सविस्तर चर्चा करा. [20]

किंवा

समलैंगिकतेसंबंधी उदारमतवादी व पारंपारिक दृष्टीकोणातून चर्चा करा.

4. आपल्या स्वतःच्या कार्यालयीन पदाचा गैरवापर म्हणजे काय असे तुम्हाला वाटते स्पष्ट करा. [20]

किंवा

माध्यमाच्या नीतिशास्त्राचे स्वरूप सांगून लोकशाहीत माध्यमाची भूमिका कोणती आहे ते सांगा.

5. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

- (i) हिप्पोक्रिटसची शपथ
(ii) विवाह व कुटूंबासंदर्भात पारंपारीक दृष्टीकोण
(iii) उद्योगसमूहाची सामाजिक जबाबदारी ही संकल्पना
(iv) मैत्रीसंबंधीचा रिंगरचा दृष्टीकोण.

[5101]-EXT-275

(Philosophy of Indian Saints)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the nature and role of bhakti movement in medieval India. [20]

Or

Explain Basaveshwara's views regarding Pravritti—Nivritti.

2. State basic tenets of sufism and discuss the impact of sufism on Kabir's thought. [20]

Or

Explain Guru Nanak's concepts of Omkara Niramkara and Akala.

3. Explain fully Saint Jnanadeva's concept of bhakti in the light of the notions of Para-bhakti and Avyabhichari bhakti. [20]

Or

Explain saint Tukarama's concepts of true dharma and Pakhanda.

4. Explain Bahenabai's views on non-dualism and Maya. [20]

Or

Explain Samarth Ramadasa's concepts of Brahma and Maya.

5. Write short notes on any *two* of the following : [20]

- (i) Chidvilasavada
- (ii) Linga and Jangama—Basaveshwara
- (iii) Hukum—Guru Nanak
- (iv) Shahanapana—Ramadas.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. मध्ययुगीन भारतातील भक्ती चळवळीचे स्वरूप व भूमिका सविस्तर विशद करा. [20]

किंवा

बसवेश्वरांचा प्रवृत्ती व निवृत्तीविषयक दृष्टीकोन विशद करा.

2. सूफीवादाची मुलभूत तत्वे सांगा. कबीरांच्या विचारांवरील सूफीवादाच्या प्रभावाची चर्चा करा. [20]

किंवा

गुरु नानकांच्या ओंकार, निरंकार व अकाल या संकल्पना विशद करा.

3. संत ज्ञानदेवांची भक्ती संकल्पना, पराभक्ती व अव्यभिचारी या भक्ती संकल्पनांच्या अनुरोधाने सविस्तर विशद करा. [20]

किंवा

संत तुकारामांची खऱ्या धर्माची व पाखंड संकल्पना विशद करा.

4. अद्वैत व माया या संकल्पनांबाबतचे बहेणाबाईचे विचार स्पष्ट करा. [20]

किंवा

समर्थ रामदासांच्या ब्रह्म व माया या संकल्पना स्पष्ट करा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा : [20]

(i) चिद्विलासवाद

(ii) लिंग आणि जंगम—बसवेश्वर

(iii) हुकूम—गुरुनानक

(iv) शहाणपण—रामदास.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-276

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY

S-1 : Introduction to Indian Philosophy

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) Attempt *All* questions.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. State and discuss historical development of Indian Philosophical thought. [20]

Or

Explain in detail Buddha's theory of Arya-Astangamarga.

2. Define Padartha and explain nature and classification of Padarthas stated by Vaisesika Philosophy. [20]

Or

Critically examine theory of Astangayoga.

3. Critically examine Carvaka's theory of Purusartha. [20]

Or

Elaborately discuss Purvamimansa's Vidhi-Arthvada.

P.T.O.

4. State the nature and kinds of Dravyas according to Jaina Philosophy. [20]

Or

Define Sankaracharya's concept of reality and elaborately discuss three levels of reality.

5. Write short notes on (any two) : [20]

- (i) Moksa : As a general feature of Indian Philosophy
(ii) Anumana : A pramana of Nyaya Philosophy
(iii) Parinamavada : Samkhya theory of Causation
(iv) Dvaitadvaita of Madva.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. भारतीय तत्त्वज्ञानाचा ऐतिहासिक विस्तार सांगून त्याची चर्चा करा. [20]

किंवा

बुद्धांचा आर्य अष्टांगमार्ग सविस्तर स्पष्ट करा.

2. वैशेषिक दर्शनात सांगितलेली पदार्थाची व्याख्या सांगून पदार्थाचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा. [20]

किंवा

योगदर्शनातील अष्टांगयोग सिद्धांताचे चिकित्सक परीक्षण करा.

3. चार्वाक दर्शनातील पुरुषार्थ सिद्धांताचे चिकित्सक परीक्षण करा. [20]

किंवा

पूर्वमीमांसा दर्शनातील विधी-अर्थवाद संकल्पना सविस्तर सांगा.

4. जैन दर्शनातील द्रव्य संकल्पनेचे स्वरूप आणि प्रकार सविस्तर सांगा. [20]

किंवा

शंकराचार्यांच्या सत्ता संकल्पनेची व्याख्या सांगून त्रिविध सत्तेची सविस्तर चर्चा करा.

5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]

(i) मोक्ष : भारतीय तत्त्वज्ञानाचे एक सर्वसाधारण वैशिष्ट्य

(ii) अनुमान : न्याय दर्शनातील एक प्रमाण

(iii) परिणामवाद : सांख्य दर्शनातील कारण सिद्धांत

(iv) मध्वाचार्यांचा द्वैताद्वैतवाद.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

EXT-[5101]-277

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PHILOSOPHY

(Special II)

(History of Western Philosophy)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* of the following : [20]
 - (a) Elaborately explain Plato's theory of forms.
 - (b) State and discuss Heraclitus' and Parmenides views regarding the nature of universe.

2. Answer any *one* of the following : [20]
 - (a) Explain the nature and importance of the notion of substance in Aristotle's Philosophy.
 - (b) State and examine St. Aquinas arguments for the existence of God.

3. Answer any *one* of the following : [20]
 - (a) State and discuss Spinoza's notion of substance on the background of Descartes' dualism.
 - (b) Discuss in detail Hume's view of causation.

P.T.O.

4. Answer any *one* of the following : [20]
(a) State Kant's critique of rationalism. Explain the notions of phenomena and noumena.
(b) State and explain Hegel's absolute idealism.
5. Write notes on any *two* : [20]
(a) Socrates' critical method
(b) St. Augustine's concept of God
(c) Leibnitz' distinction between truth of reason and truths of fact
(d) Locke's distinction between primary and secondary qualities.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(iii) मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) प्लेटोची आकारविषयक उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
(ब) विश्वाच्या स्वरूपाबाबतचे हेराक्लिटस आणि पारमिनाइड्स यांचे दृष्टिकोन सांगून त्यांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) अँरिस्टॉटलच्या तत्त्वज्ञानातील द्रव्य या कल्पनेचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
(ब) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठीचे संत अँक्विनास यांचे युक्तिवाद सांगून त्यांचे परीक्षण करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) देकार्तप्रणीत द्वैतवादाच्या पार्श्वभूमीवर स्पिनोझाची द्रव्यविषयक कल्पना सांगून तिची चर्चा करा.
(ब) ह्यूमच्या कारणताविषयक दृष्टिकोनाची सविस्तर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) कांटने बुद्धीवादाची केलेले चिकित्सा सांगा. फिनामिना आणि नूमिना या कल्पना स्पष्ट करा.
(ब) हेगेलप्रणीत केवल चिद्वाद सांगा आणि स्पष्ट करा.
5. कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा : [20]
(अ) सॉक्रेटिसची चिकित्सक पद्धती
(ब) संत ऑगस्टीन यांची ईश्वरविषयक संकल्पना
(क) बुद्धीशी निगडीत सत्य आणि वस्तुस्थितीशी निगडीत सत्य यांत लाइबिन्झने केलेला भेद.
(ड) लॉक यांनी प्राथमिक आणि दुय्यम गुणधर्मांत केलेला भेद.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5101]-EXT-278

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

SOCIAL WORK (G-II)

(1) Introduction : Fields of Social Work

(2) Population Education

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Explain the causes of poor standard of living and suggest remedies to improve it. [20]

Or

State the importance of family welfare. [20]

2. Explain the concept of population education and state its importance. [20]

Or

Discuss the problems of tribal communities. [20]

3. Discuss the problems of aged people. [20]

Or

Explain the effect of large size family on family life. [20]

P.T.O.

4. Discuss the problems of Urban Communities. [20]

Or

Discuss the problems of Youth in India. [20]

5. Write short notes on any *two* of the following : [20]

(1) Population Explosion

(2) Labour Welfare

(3) Unemployment

(4) Child Labour.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. निकृष्ट राहाणीमानाची कारणे सांगून, ते सुधारण्यासाठी उपाय सूचवा. [20]

किंवा

कुटुंब कल्याणाचे महत्त्व विशद करा. [20]

2. लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करून, त्याचे महत्त्व विशद करा. [20]

किंवा

आदिवासी समुदायाच्या समस्यांवर चर्चा करा. [20]

3. वृद्ध लोकांच्या समस्यांवर चर्चा करा. [20]
किंवा
कुटुंब जीवनावर मोठ्या आकाराच्या कुटुंबाचा परिणाम स्पष्ट करा. [20]
4. नागरी समुदायाच्या समस्यांवर चर्चा करा. [20]
किंवा
भारतातील युवकांच्या समस्येवर चर्चा करा. [20]
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]
(1) लोकसंख्या विस्फोट
(2) कामगार कल्याण
(3) बेरोजगारी
(4) बाल मजूर.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-279

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PUBLIC ADMINISTRATION

G-2 : Indian Administration

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Write the salient features of Indian Administration.
 - (ii) Explain the powers and functions of President of India.
2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Explain the role of Prime Minister.
 - (ii) Write the composition, power and functions of Lok Sabha.
3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (i) Explain the powers and functions of Union Public Service Commission.
 - (ii) State the composition and functions of Municipal Corporation.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (i) Explain the powers and functions of Governor.
- (ii) Explain the role of Collector in District Administration.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (i) National Human Rights Commission
- (ii) President of Panchayat Samiti
- (iii) Cantonment Board
- (iv) Right to Information.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (i) भारतीय प्रशासनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (ii) भारताच्या राष्ट्रपतीचे अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (i) पंतप्रधानाची भूमिका स्पष्ट करा.
- (ii) लोकसभेची रचना, अधिकार आणि कार्ये लिहा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (i) केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची रचना आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) महानगरपालीकेची रचना आणि कार्ये सांगा.

4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [20]
- (i) राज्यपालांचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- (ii) जिल्हा प्रशासनातील जिल्हाधिकार्याची भूमिका स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (i) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग
- (ii) पंचायत समिती सभापती
- (iii) छावणी मंडळ
- (iv) माहिती अधिकार.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5101]-EXT-280

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PUBLIC ADMINISTRATION

Paper S-1

(Personnel Administration)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(i) Explain the meaning and importance of Personnel Administration.

(ii) Explain the features and functions of Civil Service.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(i) State the types of Recruitment.

(ii) State the objective and types of Training.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]

(i) Describe the new concept of Personnel Administration.

(ii) Describe the meaning and principles of Promotion.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
- (i) Explain the Rights of Employees.
- (ii) Explain Needs and Benefits of Retirement.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
- (i) Redressal Mechanisms in Personnel Administration
- (ii) Motivation
- (iii) Corruption
- (iv) Stress Management.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- (ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (i) सेवक प्रशासनाचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा.
- (ii) सनदी सेवेची वैशिष्ट्ये आणि कार्ये स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (i) भरतीचे प्रकार सांगा.
- (ii) प्रशिक्षणाचा हेतु आणि प्रकार सांगा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (i) सेवक प्रशासनातील नविन संकल्पनांचे वर्णन करा.
- (ii) बढतीचा अर्थ आणि तत्वे सांगा.
4. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
- (i) सेवकांचे अधिकार स्पष्ट करा.
- (ii) निवृत्तीची गरज व फायदे स्पष्ट करा.
5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
- (i) सेवक प्रशासनातील अन्याय निवारण यंत्रणा
- (ii) कार्य प्रवणता
- (iii) भ्रष्टाचार
- (iv) ताण-तणावाचे व्यवस्थापन.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

EXT-[5101]-281

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

PUBLIC ADMINISTRATION

(S-2) : Local Self-Government of Maharashtra

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) State the composition powers and functions of Cantonment Boards.
 - (b) State the meaning, nature and scope of local Self-Government.

2. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) State the composition and functions of Municipal Corporation.
 - (b) Explain the composition, powers and functions of Zilla Parishad.

3. Attempt any *one* of the following questions : [20]
 - (a) State the functions of Sirpanch and Gram Sabha.
 - (b) Discuss in detail the objective, nature and importance of Mahatma Gandhi Tanta Mukti Abhiyan under rural development programme.

P.T.O.

4. Attempt any *one* of the following questions : [20]
(a) Explain the causes of urbanisation.
(b) Discuss in detail Mahila Bachatgat Mohim with reference to woman empowerment.
5. Write short notes on (any *two*) : [20]
(a) Vasantrao Naik committee
(b) Gram sevak
(c) Chief Officer of Municipal Council
(d) Financial problems in Local Self-Government.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) छावणी क्षेत्र मंडळाची रचना, अधिकार आणि कामे सांगा.
(ब) स्थानिक स्वशासनाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) महानगरपालीकेची रचना आणि कामे सांगा.
(ब) जिल्हा परिषदेची रचना, अधिकार आणि कामे स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) सरपंच आणि ग्रामसभेची कामे सांगा.
(ब) ग्रामीण विकास कार्यक्रमांतर्गत महात्मा गांधी तंट्या मुक्ती अभियानाचे महत्त्व विशद करून त्याचे उद्दिष्टे व स्वरूप यावर सविस्तर चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [20]
(अ) शहरीकरणाची कारणे स्पष्ट करा.
(ब) महिला सबलीकरणाच्या संदर्भात महिला बचट गट मोहिमेची चर्चा करा.
5. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : [20]
(अ) बसंतराव नाईक समिती
(ब) ग्राम सेवक
(क) नगरपालीकेचा मुख्याधिकारी
(ड) स्थानिक स्वशासनाच्या आर्थिक समस्या.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

EXT-[5101]-283

S.Y. B.A. (External) EXAMINATION, 2017

ADULT EDUCATION

(Gen.-II)

(Content, Approach, Methods and Evaluation)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. What do you mean by curriculum ? How to prepare curriculum for adult education ? [20]

Or

Write the different methods of teaching to adults and give example each.

2. Define evaluation. Write the different steps of adult education evaluation. [20]

Or

Write the different components of social awareness and explain the impact of literacy on social evils.

3. Describe the literacy estimate tool and what are the norms of NLM for literacy. [20]

Or

Define sample and write the different sample methods in research. Give any *two* examples of sample methods.

P.T.O.

4. Role and importance of audio-visual aids in adult education. Discuss. [20]

Or

Explain the “Word and sentence method”. Justify how it is useful for adult learners.

5. Write short notes on any two : [20]
- (a) Describe peer group learning approach.
(b) Write different steps of survey method
(c) Write the objectives of NAEP, 1978
(d) Discuss the TLC in your district.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 100

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

(iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. अभ्यासक्रम म्हणजे काय ? प्रौढशिक्षणाचा अभ्यासक्रम कसा तयार करावा ? [20]
किंवा
प्रौढांना शिकवणाऱ्या विविध पद्धती उदाहरणांसह सांगा.
2. मूल्यमापनाची व्याख्या सांगा. प्रौढशिक्षण मूल्यमापनात येणाऱ्या विविध पायऱ्या सांगा. [20]
किंवा
सामाजिक जाणिवजागृतीचे विविध घटक सांगा. सामाजिक अनिष्ट बाबींवर साक्षरता कशी परिणाम करू शकते हे स्पष्ट करा.
3. साक्षरता मोजण्याची साधने स्पष्ट करा. साक्षरतेसंबंधी NLM ची नियमावली स्पष्ट करा. [20]

किंवा

‘नमुना’ याची व्याख्या सांगा. संशोधनातील विविध नमुना पद्धतीविषयी लिहा. त्याची एक-दोन उदाहरणे द्या.

4. प्रौढशिक्षणात दृक-श्राव्य साधनांच्या वापराविषयी त्यांच्या भूमिका व महत्वाविषयी चर्चा करा. [20]

किंवा

‘शब्द आणि वाक्य पद्धत’ स्पष्ट करून त्यांची उपयुक्तता प्रौढ अध्ययनार्थींसाठी कशी आहे हे स्पष्ट करा.

5. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर थोडक्यात टिपा लिहा : [20]
- (अ) समवयस्क गट अध्ययन मार्ग
(ब) सर्वेक्षण पद्धतीतील विविध पायऱ्या
(क) NAEP, 1978 ची उद्दिष्टे
(ड) तुमच्या जिल्यातील संपूर्ण साक्षरता मोहिम (TLC).